Poštarina plaćena u gotovu:

NOVA REVIJA
VJERI I NAUCI

NOUVELLE REVUE
de vie religieuse et intellectuelle

Izdavaju profesori franjevačke bogoslovije u Makarskoj

Uređuje Dr. fra Božo Vucić

Izlazi 6 puta na godinu. Cijena D 60. Za đake D 30. Za inozemstvo D 75. Uprava: Franjevački samostan Makarska. Nova Revija parait six fois par an. Les questions de vie religieuse et intellectuelle dont elle s'occupe, y sont traitées en croate ou en slovène; les résumés et les titres de tous les articles ainsi que la cronique religieuse en Yougoslavie sont aussi en français ou en latin. Prix d'abonnement: Yougoslavie, 60 Etranger, 75. Rédaction et administration: Makarska, Couvent des Franciscains Dalmatie, Yougoslavie.

Br. 6 Makarska 1935 God. XIV

SADRŽAJ:

	Str.
Dr. Fr. Bono Radonić: Božanski zaštitnik Provincije Presv. Otkupitelja	367—379
Dr. fra Gabro Cvitanović: Abesinija	380—388
Prof. Nedjeljko Subotić: Socijalizam ili marksizam?	389—394
Dr. Božo Vucić: Viktor Hugo prema Bogu i katoličkoj Crkvi prigodom pedesete godišnjice smrti	395—402
KULTURNI POGLEDI	
Tri važna događaja u životu Crkve u Jugoslaviji u god. 1935. — Protukatolički stav »Glasnika« službenoga organa srpske pravoslavne patrijaršije. — Ratoborni katolicizam prof. Šenemana u službenom glasilu srpske patrijaršije. — Enciklika »Quadragesimo Anno« i »Glasnik« srpske patrijaršije. — Još neke zanimivosti iz službenog organa srpske patrijaršije. — Katolički dušobrižnik i »književnik« Dušan Milivojević. — Prvih dvanaest crta u Erdeljanovićevim »Osnovama Etnologije«. — Repićeva i Gregićeva mudrost o čudu u slavonskom bunaru. — Jedan nesavremeni školski priručnik. — Vasilj Popović nezgrapno prikuhava davno zabačene intrige. — Pamflet Alfreda Rosenberga o mitu XX vijeka. — Veliki prirodoznanci klanjaju se premudrom Bogu. — Jedan primjer najnatražnijega zaglupljivanja. — Vjeroispovijest bivšeg ateiste prirodoslovca Bölsche-a. — Otkuda život? —	403—420
Književni pregled	421—433
Chronique religiuse en Yougoslavie	434
Sadržaj članaka, rasprava i kulturnih pogleda u g. XIV. 1935.	435—438

NOVA REVIJA

God. XIV Makarska 1935 Broj 6

Dr Fr. Bono Radonić:

Božanski zaštitnik Provincije Presv. Otkupitelja

Nastavak

Primjene izložene nauke na neke pojedine vjerske istine i bogoslovska mišljenja

O. Del Prado, O. P., kao i neki drugi bogoslovci, izvode krive zaključke gledom na Neoskvrnjeno Marijino Začeće na temelju nauke Skotove o Preodređenju Kristovu neodvisno od Adamova grijeha.

»Neoskvrnjeno Začeće, piše Del Prado, koje brani Skot, ne izgleda da izvire iz predviđene smrti Sina Božjega, nego je prije neodvisno od predviđenja grijeha Adamova i smrti Krista Otkupitelja; stoga u pravom i strogom smislu izgleda da Krist nije Otkupitelj svoje Preblažene Majke, nego samo Posrednik, kao što je, prema bogoslovnoj nauci istoga Skota, bio Posrednik Anđela i prvih roditelja u stanju istočne pravednosti«.[38]

Iz navedene nauke Skotove O. Del Prado izvodi slijedeće neispravne zaključke: »1) U Kristu su dvije vrste zasluga; jedne se odnose na Krista, koji nije trpio, a druge na trpećega Krista; 2) Krist je Posrednik (ali ne Otkupitelj) bilo anđela bilo ljudi; 3) milost je udijeljena i anđelima i praroditeljima u stanju istočne pravednosti radi zasluga Krista, koji nije trpio (impassibilis); 4) preodređenje i anđela i ljudi bilo je zaista radi zasluga Kristovih, ali neodvisno od Žrtve Križa na Kalvariji; 5) Djevica je izabrana za Majku Božju prije predviđena grijeha i Žrtve na Kal-

[38]) Fr. Norbertus Del Prado, O. P., Divus Thomas et Bulla Dogmatica »Ineffabilis Deus«, Friburgi Helvetiorum, 1919, c. 9, p. 136.

variji, budući Njezino preodređenje uslijedilo istom odlukom (Božjom) s preodređenjem Kristovim«. [39]

Dalje veli Del Prado, da nauka sv. Tome i sv. Bonaventure vodi logično i pripravlja put proglašenju članka vjere o Neoskvrnjenom Začeću; [40] a da je, naprotiv, nauka Skotova zapriječila isto proglašenje i da mu se protivi. [41] Čovjek se čudi i krsti, kako jedan učenjak može što slično da ustvrdi, koji poznaje onu orijašku borbu učenika Skotovih za Neoskvrnjeno Začeće, a, naprotiv, učenika sv. Tome proti istomu! I jedni i drugi pozivali su se na svoje učitelje i sebe smatrali kao njihove jedino ispravne tumače.

1 MARIJINO NEOSKVRNJENO ZAČEĆE

Skot izričito veli, da je Bl. Djevici trebalo otkupljenje Kristovo, da ne bude začeta u istočnome grijehu. »Više je, dakle, Mariji trebalo Otkupljenje, negoli ikomu drugomu, jer joj je tim više trebalo Otkupljenje, što Joj se je podijelilo veće dobro poslije Otkupljenja. Budući, dakle, veće dobro savršena nevinost, negoli poslije pada oproštenje grijeha, veće Joj se je dobro udijelilo, što je bila sačuvana od istočnoga grijeha, negoli da je poslije (pada) očišćena«. [42] I baš veli, da je otkupljena Mukom Kristovom: »Radi toga Marija je više trebala Otkupljenja, nego drugi, i Ona više duguje harnost Sinu, nego iko drugi; jer, kako se drugome oprašta grijeh radi zasluge Muke Kristove, tako je Mariji data milost, koja Ju je sačuvala od grijeha, u komu bi se bila začela, da nije tako bila sačuvana«. [43]

Dalje Skot uči, da je Krist Svojom Mukom, Smrću i Uskrsnućem otvorio vrata Bl. Djevici. I da bude Marija umrla prije Svoga Sina, ne bi mogla ući u nebo, jer je tako Bog odredio, da Krist prvi uđe u kraljevstvo Očevo. [44]

[39]) l. c. p. 138.
[40]) l. c. p. 335.
[41]) l. c. p. 179.
[42]) Paris. 3, D. 3, qu. 1 — Bibliotheca Mariana Medii aevi, Fasc. II. A: Joannis Duns Scoti Doctoris Mariani: Theologiae Marianae elementa, quae ad fidem codicum mss. edidit P. Carolus Balić, O. F. M., Sibenici, 1933, str. 50.
[43]) Rep. Val., l. III. d. 3, qu. un. — Balić l. c. str. 192.
[44]) Rep. Paris., l. III, d. 3, qu. 1. — Balić l. c. str. 214—215.

U Skotovu sustavu Marijino Neoskvrnjeno Začeće dobiva puninu, i Marijina svetost sjaje neobičnim sjajem. Marija ništa ne duguje Adamu. Skot postavlja isto opće pravilo za Mariju kao i za Krista, prema kojem rasuđuje Njezinu svetost. »Vjerojatno je da treba Mariji dati ono, što je uzvišenije, ako se to ne protivi nauku Crkve ili Sv. Pismu«. [45] Marija, ne samo da nije nikada bila u istočnom grijehu, nego nije, prema današnjem nacrtu Božje Providnosti, niti imala upasti u istočni grijeh (debitum pecc. originalis), niti u ikakovu grješnu posljedicu istočnoga grijeha, nego je bila sva lijepa i neokaljana. Lijepo o tome piše O. Sigismond: »Milost teče iz Božanstva u Krista; iz Krista, kao iz vlastitoga izvora, prelijeva se u Mariju, Prvorođenicu svih stvorova; a iz Marije, toga prostranoga Rezervoara, u koji se je izlilo samo Božanstvo, razlijeva se po anđelima i ljudima, dakle i po Adamu, bilo nevinom bilo grješnom. Ako on izgubi grijehom istočnu pravednost, izgubit će je za sve svoje potomke, na koje ju je morao prenijeti, ali ne podnipošto za Onu, koja nije dugovala (Adamu) Svoje milosti, ako promislimo da je Ona prije njega živjelà u Božjoj misli i volji, puna milosti, sveta i neokaljana.

Istina da je istočnim grijehom cijev milosti bila prekinuta, i valovi što su izvirali iz Božanstva, prestali su natapati čovječanstvo. Ali zar su radi toga ovi brzi valovi morali prestati da natapaju srce Marijino, koja je po Upućenju postala široki Rezervoar božanskoga života? Podnipošto! Pogotovo, ako promislimo, da se je ovaj Rezervoar nalazio bliže izvoru i morao podržavati cijev naše istočne pravednosti, koja je bila u Adamu. Dakle rijeka vrhunaravnoga života milosti, koja je tekla sa vrhova Božanstva, da se prelije u Mariju, a po Mariji u anđele i ljude, nije mogla za Nju obustaviti svoj redoviti tok onoga dana, kada su njezini oživljavajući valovi prestali da natapaju ljude, radi grijeha njihova prvoga oca. Sveta je Djevica bila i ostala vazda »puna milosti«. [46] I ne samo da se Ona uistinu nije okaljala istočnim grijehom, nego dapače *nije se ni*

[45]) Ox., l. III. d. 3, qu. 1. — Balić str. 31.
[46]) Luk., 1, 28.

morala njime okaljati. Niti je imala istočnoga grijeha niti je morala imati — nec peccatum originale nec debitum peccati originalis. Milost Ju je Kristova od toga unaprijed sačuvala. Kad je Bog dijelio Svoje milosti Mariji, nije ništa gledao na vjernost ili neposlušnost Adamovu, nego jedino na predviđene zasluge Svoga Sina. Marija, radi Svoga Sina, Prvorođenika čitavoga stvorenja, Prvorođenica svih stvorova, u Svome životu milosti ništa nije dugovala Adamu, jer ga je Bog imao u namjeri poslije Nje, nego je sve dugovala Kristu. Stoga je nemoguće da Ona mora izgubiti milost radi toga, što će prvi čovjek jednoga dana istu izgubiti poradi grijeha«.[47]

U Mariji nije bilo nikakove požude već od Njezina Neoskvrnjenoga Začeća. Njetilo grijeha, žalac požude (fomes peccati) bio je utrnut već u prvom času začeća kao i kod Krista Gospodina.[48] Iz svega je rečeno jasno, kako se Skot drži načela, da Mariji treba pripisivati što je plemenitije i uzvišenije.

2 MARIJINO POSREDNIŠTVO

Iz izloženih Duns Skotovih načela slijedi naravnim tokom, da je Marija općenita posrednica i djeliteljica svih milosti, anđelima i ljudima. Veliki učenik Skotov sv. Bernardin sijenski uči: »Ovaj je red, koji je Bog ustanovio u razdjeljivanju nebeskih darova: Milost teče iz Boga u presvetu dušu Kristovu...; da se izlije u dušu Marijinu, odakle se širi po serafinima i svim umnim i razumnim bićima«.[49]

Sv. Lovre brindižanin prema nauci Skotovoj lijepo crta Marijino posredništvo: »U Mariji, dosljedno, moramo gledati kamen u pustinji, odakle ključaju vode nebeskih dobročinstava; blagajnicu svih darova Božjih; ili bolje samo blago, koje u sebi sadržava sve darove. Ona je izvor svake milosti, vječni izvor, koji nikada ne presušuje, nego vazda natapa sa svojim blagoslovljenim vodama Crkvu slavnu, vojujuću i čitavu zemlju. Ona je kod čitavoga čovječanstva što je bio ognjeni stup kod Židova, koji je rasvijetljivao njihovo putovanje kroz pustinju. Ona je onaj oblak Ilijin, koji oplođava zemlju. Ona je jednako spasenje grješnicima i pravednicima, jer je Ona ljestve, po kojima jedni i drugi mogu da prispiju u nebo. Ona je suviše vodovod, koji nam dovodi i Krista i milost; vrata, po kojima imamo pristup do Spasitelja. Ona je otajstveni vrat Crkve: dakle, Ona je, kroz koju nužno mora da sađe život iz glave (Krista) u uda. Jednako u Njoj moramo da gledamo veliko stablo milosti, čiji plodovi ujedno su naš život, naša slast, naša nada.[50]

Na drugome mjestu, ukratko sažimlje Skotovu nauku: »Bog je izvor živućih voda, a Krist, Jedinorođeni Sin Božji, rijeka i potok, koji neprestano teče iz nepresušivog izvora; a Marija je ovoga izvora i potoka, kako kaže sv. Bernardo, božanski vodovod«.[51] Sveopće posredništvo Marijino čisto je franjevačka nauka, iznikla kao naravni izdanak na vječnom preodređenju Marijinu zajedničkom odlukom sa Kristom, Njezinim Sinom, bez obzira na stvaranje anđela i ljudi, i njihov pad. Stoga s pravom veli O. Sigismond: »Ova nauka (posredništvo) logično izvire iz Prvenstva Kristova i Njegove Majke, jednako kao nauka o Neoskvrnjenom Začeću. O da bismo, dakle, mogli dočekati, da današnji franjevci učine za Marijino sveopće posredništvo, što su nekoć franjevci učinili za Neoskvrnjeno Začeće«.[52]

3 SRCE ISUSOVO I SRCE MARIJINO[53]

Štovanje Presv. Srca Isusova teče kao iz obilnoga vrela iz nauke Skotove o bezuslovnom Preodređenju Krista Kralja svih stvorova. Skot nalazi vrelo i temeljni razlog svim vanjskim Božjim činima u ljubavi. Bog je ljubav, tako je

[47]) P. Sigismond l. c. str. 43—44; Faber, Il piede della Croce, ed. 17, Torino—Roma 1929, str. 34; P. Chrisostome, O. F. M., l. c. str. 363—373.

[48]) V. Balić, l. c., str. 193, 213, 228. — Fr. Jerome de Paris, O. M. C., La doctrine Mariale de Saint Laurent de Brindes, Paris, 1933, str. 61—66.; P. Chrysostome, O. F. M., l. c. str. 396.

[49]) P. Crysostome, l. c. str. 378.

[50]) Fr. Jerome de Paris, O. M. C. l. c. str. 175.

[51]) Fr. Jerome de Paris, O. M. C. l. c. str. 176; Scaramuzzi, l. c. str. 40—47.

[52]) O. Sigismond, l. c. str. 45. — vidi N. R. XIV (1935) br. 2. str. 123—124.; P. Chrysostome, O. F. M., l. c. str. 376—382.

[53]) P. Chrysostome, O. F. M., l. c. str. 347—349.

sam Krist označio Božansku Narav. Skot veli: Bog je ljubav, ljubi sebe neizmjerno radi Svoje neizmjerne savršenosti i dobrote. Ljubi istom ljubavi u Sebi sva moguća ograničena bića, jer temelj svoje stvarnosti imaju samo u Njemu. To je čista, nepatvorena, unutarnja i bivstvena ljubav, koja je sami Bog. Ali božanska se ljubav ne ustavlja tu, nego hoće da iz nje nikne jedno srce, koje će iscrpsti svu mogućnost stvorova u ljubavi prema Bogu, koje će Ga najviše ljubiti. Radi toga Bog odlučuje stvoriti Srce Kristovo i ujediniti ga sa Božanskom Osobom, eda tako bude kadro ljubiti Boga više nego sva ostala bića stvorena i koja bi Bog mogao stvoriti.[54]

Srce Isusovo, simbol Njegove ljubavi, jest ono što je Bog najprije namjeravao, kada je imao stvoriti svijet. Stoga je Njegovo Srce Srce Kralja stvorova i radi toga moramo Ga ljubiti, štovati, jer je Ono razlog našega bivovanja, naravnog i vrhunaravnog života. S pravom možemo nazvati Skota: *Doktor Presv. Srca Isusova.*[55]

O. Sigismond veli: »Skot piše: *Bog je htio da Ga neko stvorenje najviše ljubi.* Budući ovim riječima tvrdi Bl. Duns Skot, da je Bog odabrao Krista prije svih stvorenja i to baš, da Njegovo Božansko Srce neizmjerno ljubi Nebeskoga Oca, očito je, da je pobožni Naučitelj mislio, da je prvo stvorenje u namisli Božjoj bilo baš ovo Božansko Srce. Dakle Srce Isusovo, na koncu konca, ima prvenstvo nad svim stvorovima. Dosljedno Bl. je Duns Skot uistinu *Naučitelj Prvenstva Srca Isusova*... ili drugim riječima: *Bl. Ivan Duns Skot, Naučitelj posvemašnjega Kraljevstva Presv. Srca*«.[56]

Veliko svijetlo baca Skotova nauka i na Presv. Srce Marijino. I tu je on prvak. Njegovo orlovsko oko sve promatra sa visine Božanske Ljubavi. Uz Srce Isusovo, koje

[54]) P. Deodat Pourquoi, Jésus-Christ, str. 245—289; P. P. Minges, O. F. M. Skotistisches im Herz-Jesu-Kultus: Franz. Stud., Jahrg. 15. (1928) H. 4. str. 289—293.

[55]) R. P. 3 d. 7. qu. 4, n. 5; Rep. P. Ripoll, ibid.

[56]) O. Sigismond, l. c. str. 31—32. — P. Dèodax, Le Sacré-Coeur str. 47—64, 199—225. Longpré, Studi Franc. V (1933) N 3.: Le B. Duns Scot, Docteur du Verbe Incarné str. 194—195.

je ujedno Srce Boga-Čovjeka, htio je Bog još jedno Srce, ali prostoga čovjeka, koje će biti skladna veza između Srca Boga-Čovjeka i srdaca anđela i ljudi. Ovo je Srce moralo pripraviti čistu i neokaljanu krv, iz koje će Duh Sveti satkati Srce Isusovo. To divno i sveto Srce jest Srce Bl. Djevice, Majke Isusove. Srce je Marijino određeno istom Božjom odlukom, kojom i Srce Isusovo, ova su dva Presveta Srca nerazdruživa. Tijelo Kristovo, tijelo je Marijino; Srce Kristovo, Srce Marijino.[57] Sv. Ivan Eudes ovako opisuje Srce Marijino: »Ono je najplemenitiji dio Njezina Djevičanskog tijela, koje je dalo tijelo Vječnoj Riječi.., Srce, koje je pripravilo i dalo prečistu krv, iz koje je napravljeno sveto tijelo Sina Božjega u utrobi Njegove Majke..., ono je počelo života Majke Božje i Boga-Čovjeka..., Srce, koje je pripomoglo napraviti mlijeko, koje je služilo za hranu i uzdržavanje života Spasitelja svijeta..., Srce, na kojem je toliko puta počinuo Bog-Djetić, i koje je On napunio tolikim milostima...; sveti Žrtvenik, na komu se prikazuje Bogu velika, sveđerna i veoma ugodna žrtva svih naravskih osjećaja, koji svi imadu sjedište u srcu«.[57a] Ova povezanost Srca Marijina sa čitavom Osobom Krista Gospodina sili nas, da ga posebno štujemo.

U naučnom sustavu Skotovu Srce Marijino ima i radi drugoga razloga poseban položaj. Skot uči, da i majke aktivno sudjeluju u začimanju poroda, dok je sv. Toma protivnoga mišljenja. Bl. Djevica Marija u začeću našega Gospodina aktivno je sudjelovala sa Duhom Svetim. Stoga je Ona u punom i pravom smislu Majka Boga-Čovjeka.[58] Njezino je Srce konačno pripravilo građu za tijelo Kristovo, stoga je Ono u punijem smislu povezano s Kristom, nego u sustavu drugih bogoslovaca; i prema tomu traži posebnu čast i štovanje. Radi ove uske veze Marijina Srca sa Kristovim Srcem, Ono je imalo postati drugotni rezervoar svih milosti, koje se izlijevaju iz Božanske Ljubavi preko Srca Isu-

[57]) Card. Pie, Pages cshoisies, I, Paris, 1916, str. 233 ss.

[57a]) Qeuvres, t. VI p, 89. — Vidi A. Hamon, S. J.: Histoire de la dévotion au Sacré-Coeur, III, Paray-le-Monial, Paris, 1928, str. 201.

[58]) O. Osc. 3. d. 4, qu. un.; Rep. Paris. 3, d. 4, qu. un. — Vidi Balić, l. c. str. 83, 93, 114, 119, 258, 268 i t. d.

sova i Marijina u sva stvorenja. Stoga je Ona poslije Krista posrednica kod Boga.

U Marijinu se je Srcu, tako reći, obnovio cijeli presveti život Kristov, osobito Njegova pregorka Muka. Među Njima je vladao vrhunaravni zakon ozmoze: valovi božanske ljubavi, milosti i života tekli su iz Srca Isusova u Srce Marijino, dijelila ih je samo tanka nit tjelesnih ograda, ali ih nije priječila u izmjeničnom djelovanju.

Marijino Srce častimo ukoliko je simbol svete ljubavi. Ovako to označuje sv. Ivan Eudes: »Neizmjerna ova i neiskazana je, dakle, ljubav, koju gledamo i posebno častimo u našoj prečasnoj Gospi i našoj predragoj Majci. To je ono, što poglavito razumijemo pod Njezinim Presv. Srcem. Upravo pod ovim lijepim svojstvom i slavnim naslovom *Majke lijepe ljubavi* želimo častiti i posebno hvaliti ovu preljubeznu Djevicu i ovu divnu Majku«.[59] S pravom, dakle, možemo Skota nazvati: *Doktor Neoskvrnjenoga i Prečistoga Srca Marijina.* Pogotovo, kad je Skot onako divno obranio čistoću Srca Marijina i junački se borio, da ga ne zasjeni ne samo istočni grijeh nego ,niti sjena kakove podložnosti grijehu ili grješnoj požudi.[60]

4 PAD LJUDI I ANĐELA

Istočni grijeh velika je tajna! Bog ga je pripustio, jer se je po njemu imala jače očitovati Njegova ljubav i dobrota prema stvorovima. U Skotovoj teoriji i tajna istočnoga grijeha postaje pristupačnija čovječjem razumu. U stanju istočne pravednosti bilo je objavljeno Adamu i Evi otajstvo Upućenja Božje Riječi. Adam i Eva morali su se Kristu pokloniti, priznati Ga za svoju Glavu, početnika i uzrok svih darova naravnih i vrhunaravnih. Trebalo je da ispjevaju u svome razumu i srcu himnu Kristu-Kralju. Iz oholosti i zavisti nisu priznali Krista; htjeli su biti kao On i nezavisni od Njegove milosti i zasluga: tako nesretno propadoše! Obistinjuju se riječi starca Šimuna: »Evo postavljen je ovaj na propast i uskrsnuće mnogih u Izraelu, i kao znak, komu će

[59]) Oeuvres, t. VIII, str. 432. — Hamon, l. c. III, str. 197—98.
[60]) P. Déodat, Le Sacré Coeur, l. c. str. 218—219.

se protiviti«.[61] I ovo nam je jedan dokaz, kako je Skotova teologija puna zdrave i fine psihologijske analize.

Grijeh anđela još je čudnovatija i mnogo zamršenija tajna. Ali veliki pogledi Skotovi... i tu nam tajnu bolje razotkrivaju, negoli mišljenja drugih bogoslovaca. Krist je početni i završni kamen čitave zgrade stvorenja. Sve je radi Njega i po Njemu; On je vječni i jedini ključ povijesti svih bića. Bez Njega se ne može zaći u tajne osnove Božje; On je sam kadar raspečatiti knjigu Božjih tajna. Bogoslovci se muče i raspravljaju, kojim su grijehom anđeli sagriješili. Razna su mišljenja. Izgleda najvjerojatnije ono, koje su Skotiste, od vremena sv. Bernardina sijenskoga, prihvatili, a temelji se na Skotovim načelima.

U dvadesetomu poglavlju Otkrivenja sv. Ivana čitamo, kako se je zametnuo boj na nebu među sv. Mihovila i zmaja, koji je htio proždrijeti dijete, koje je rodila žena obučena u sunce, mjesec pod Njezinim nogama, a na glavi kruna od dvanaest zvijezda.[62] Žena je Bl. Djevica, dijete Isus, zmaj Lucifer, anđeli jedni dobri, a drugi zli. Po nauku Skotista anđeli su se morali pokloniti Kristu-Kralju i Njegovoj Majci-Kraljici. Dobri su priznali Krista za svoga Kralja, a zli s Luciferom ne htjedoše Mu se pokloniti. Sv. Ivan Kapistran ovako opisuje pobunu anđela: » Dok je Lucifer u sebi smišljao: Postaviť ću svoj prijestol prema sjeveru i bit ću sličan Previšnjemu, Sin Božji reče Mihovilu: Uzmi moju zastavu i hajde u boj proti njemu i viči: Isus, Isus, Isus! A na zastavi bijaše pisano ime Isus. Što Mihovil i učini, i strovali se u čas u pakao Lucifer sa svojim pristašama. Eto, kako je nastala pobuna među anđelima radi oholosti htio je (Lucifer) da bude sličan Previšnjemu i da ugrabi slavu Sina Božjega«.[63] Ovim tumačenjem otajstvo grijeha kod anđela biva pristupačnije našemu razumu.

[61]) Sv. Luka, 2, 34; Is. 8, 14; 28, 16; Rim. 9, 33, Mat., 21, 44. — Vidi P. J. Baptiste, du Petit-Bornand, O. M. C., Esai sur la Primauté de N. — S. Jésus-Christ et sur le Motif de l' Incarnation, Lyon —Paris, 1900, str. 143—153.
[62]) Sv. Iv. Otkriv. gl. 12.
[63]) Sv. Iv. Kapistran, Sermones XIV Vratislaviae habiti a. D. 1453, in Sermones, II. Teil dritte Folge, Breslau 1911, Sermo in feria tertia post Reminisc., 51; Faber, Betlemme, Torino 1924. str. 289.

Dobri anđeli pobijedili su radi zasluga Kristovih, koji im je zaslužio milost, osobito prolićem Presv. Krvi. Zli su propali, jer se Krvlju Kristovom nisu htjeli okoristiti. O. M. Bonaventura, franjevac piše: »Ali oni su pobijedili, nastavlja sv. Ivan, krepošću Krvi Janjeta i nisu ljubili duša svojih sve do smrti.[64] Apoštol ne veli, proslijeđuje sv. Bernardin sijenski, da su otkupljeni Krvlju Isusovom, nego da su pobijedili zaslugom Krvi Isusove, jer nisu sagriješili, ali su primili milost, u krepost Kristovih zasluga, koja je uvod u slavu. Suviše je milost Kristova, uz koju su vjerni anđeli pristali, koja ih je sačuvala od pada, uzdržala u borbi.

... Krv, koju je prikazao, prinio ju je iz ljubavi prema nama. Jedan sami uzdah, jedan sami poklon bio bi dosta da zadovolji za grijehe svih ljudi, pa kad bi i tisuće puta bili veći. Prolio je Krv i za anđele[65] i za Svoju božansku Majku, koja nije bila uključena u ugovoru Adamovu; dok ju je za čovjeka prikazao, istina, iz ljubavi, ali je i da popravi njegov grijeh, da ga pridigne i zasluži mu dio u Svojoj slavi«.[66]

I sv. Lovre brindižanin veli, da je Krist Spasitelj ne samo ljudi, nego i anđela. Na one riječi anđela pastirima: *Danas vam se rodio Spasitelj, koji je Krist Gospodin,*[67] veli svetac: »Ne kaže anđeo: vaš Spasitelj, nego općenito Spasitelj; kao što ne veli vaš Gospodin, nego prosto Gospodin. Jer je gospodar čitavoga svemira, pa i anđela, kao što je jedini Spasitelj svih stvorenja«.[68]

Divno govori Faber o kraljevskoj moći Presv. Krvi među anđeoskim korima. »Anđelima nije trebalo otkupljenja. Među njihovim bezbrojnim milostima ne nalazi se otkupiteljna milost. Ali u čitavome onome moru milosti nema niti jedne, koju im nije zaslužila Presv. Krv. Oni duguju Njezinu svetom kraljevskom veličanstvu sve što jesu i što imaju. I oni pjevaju pripjevke u Njezinu pohvalu, premda ne iste kao i otkupljenici.

---

[64]) Otkriv. 12, 11. — Vidi Faber, Il santo Sacramento, Torino, 1922, str. 373—374.

[65]) Sv. Bernardin Sien., Sermo 54. de univers. regno Jesu Christi.

[66]) O. M. Bonaventura, l. c. str. 332—33.

[67]) Sv. Luka, 2, 11,

[68]) Sv. Lovre Brund. l. c. str. 10.

Isus je jednako glava anđela i ljudi; i to kao čovjek glava je anđela. Tako čitavi onaj divni svijet vedrih umova, duboke radosti, orijaške moći, lijepe svetosti nije drugo nego polje vlasti Presv. Krvi«.[69]

5 O STANOVNICIMA ZVIJEZDA

Bogoslovci raspravljaju o stanovnicima na zvijezdama. Pitaju, da li i tamo žive ljudi; jesu li iste naravi s nama; da li su uzdignuti u vrhunaravni red; jesu li pali; da li je i njima Bog pružio pomoćnicu ruku; je li i njih Krist otkupio; u kakovom su odnošaju prema Kristu? Sve su to pitanja, koja muče ljudsku pamet, a još više ljudsko srce. Na sve bismo htjeli određeno i stalno odgovoriti, ali razum tu nema odlučne riječi, a objava nam o tomu ništa ne veli. Ipak bogoslovci, koji slijede divnu i sintetičku nauku Skotovu o Utjelovljenju, mišljenja su, da i na drugim zvijezdama ima razumnih bića, i da je i njima Krist središnja privlačljiva tačka, Kralj. I oni duguju Kristu svoju opstojnost, sve darove naravne i vrhunaravne. Svi planeti dobivaju od sunca svijetlo, tako i sva moguća stvorenja primaju od Krista svijetlo i toplinu.[70] Za Skota i njegove prave sljedbenike osnova svih vanjskih Božjih djela usredotočena je u Kristu. U Njemu je zakon vrhunaravne teže, koja sve privlači sebi. Po općim načelima njegove filozofije i teologije možemo i moramo kazati, da ima ili da će biti razumnih bića i na drugim zvijezdama. Bog je ljubav, Krist je prvi i glavni plod Božje ljubavi. On je opet ljubav, Njegova Krv grimizni je plašt Njegove kraljevske ljubavi. Što je više stvorenja, koja su provrela iz ove ljubavi i koja osjećaju njezine žarke i svijetle plamenove, to je veća slava Božja i Kristova. Evo što o tome piše Faber: »Ipak znademo, da je sve ove zvijezde stvorio Isus i da su radi Njega stvorene. On je Glava i Prvorođenac čitavoga stvorenja. Sin Marijin Kralj je zvijezda. Njegova dragocjena Krv ima neki odnošaj i prema zvijezdama. Kako je zaslužio milost anđelima, tako je zaslužio blagoslov zvijezdama. Da li je bilo stanovnika na

---

[69]) F. G: Faber, Il Prezioso Sangue, ed VIII; Torino 1916, str. 133—134.

[70]) P. Déodat, Le Sacré-Coeur, str. 74.

zvijezdama prije nego na našoj zemlji; da li ima sada ili da li će jednom biti na njima stanovnika: njihovi stanovnici, bilo da su sagriješili ili bili otkupljeni, bilo da nisu pali i dosljedno im nije trebalo otkupljenja, ipak će mnogo dugovati Presv. Krvi«. [71]

Ova Sv. Krv ima svoje djelovanje i u raju, i u paklu, i u razumnim i u nerazumnim bićima. »(Bog) je postavio svoje darove za nas u ovu Krv kao u pohranu. Nji se to smije shvatili samo o duhovnim darovima, nego o svakom Njegovu daru. Ako su počela tako podložna i pripravna da nam služe, premda smo grešnici; ako su toliki predmeti oko nas tako lijepi i krasni; ako patnje imadu toliko melema; ako žalost ima tolikih olakšanja; ako je svakidanje i obično upravljanje Providnosti tako blago i ustrpljivo; ako su teret, množina i gorkost rada tako umanjena: sve mi to dugujemo Presvetoj Krvi. Ovom Krvlju iznova je stvorio Svoje prvotno propalo stvorenje. Od ove Krvi dolazi svaka milost ljudima, anđelima, pa i Mariji. Ovo je Krv, koja zaslužuje svako dobro svakomu stvorenju. Nesretnik bi bio nesretniji, da nije ove Krvi. Opaki bi bio gori, da nije ove Krvi. Plamenovi pakla žešće bi bjesnjeli, da im prolijevanje ove Krvi nije smanjilo žestinu. Nema kutića u Božjem stvorenju, koji nije više manje, pod utjecajem Presv. Krvi«. [72]

Veliki i pobožni pisac ovim riječima divno je ocrtao nauku Skotovu o duhovnom kraljevstvu Presv. Krvi. Naš organizam, u najskrajnijim česticama, prima hranu iz naše krvi. Kamo krv ne dopire, tu nema života, tu je carstvo hladne i ukočene smrti. Mi smo Otajstveno Kristovo tijelo, ali ne samo ljudi i anđeli, nego sva stvorenja. Presv. Krv razlog je opstojnost svih bića; Ona ih uzdržava, prožimlje, pokreće i vodi Stvoritelju, sva prema njihovoj naravi. Ona je najizrazitiji simbol Božje ljubavi, iz koje je sve proteklo i sva bića nose na sebi sliku i pečat ove Božanske tajne.

Gibier veli: »Da li ima putnika na zvijezdama, koji napučuju nebeski svod siromašnim bićima, čije fino uho osjeća srebrni zvuk zvonca, koje naviješta čas Žrtve, koja se pri-

[71]) Faber, Prezioso Sangue, str. 11.; Betlemme, Torino, 1924, str. 290—292.

[72]) Faber, l. c., str. 14.

kazuje na našim žrtvenicima, čije se srce otvara, da primi od nje božanski utjecaj? Bog sam to znade. Ali zašto ne? Ko bi se usudio ustvrditi, da Krv Kristova ne dopire i u ove više krajeve stvorova, nepoznate našim umrlim očima, da im donese pomirenje i mir? Crkva to pjeva, pa i ja to mogu lijepo ovdje ponoviti: *»Zemlja, mora, zvijezde, čitav svemir, sve je oprano u Krvi Kristovoj!«* Božanska Žrtva siplje svoje zrake na sve strane u prostoru«. [73]

O stanovnicima na drugim nebeskim tjelesima piše Faber: »Neka mi se oprosti, ako rečem koju riječ o drugim svjetovima, o kojima nemamo potrebitih podataka. Njihova će mogućnost barem potpomoći, da upotpunimo naš pojam o kraljevstvu Čovječanstva Riječi. Da li ima stanovnika na ostalim planetima ili udaljenim središnjim zvijezdama, pitanje je takove naravi da nam ne izgleda da će ga znanost riješiti; a autentična objava o tome muči. Umovima, koji vole dokaze iz sličnosti, teško je zamisliti, da sva ona nebeska tjelesa, kojima se noć kiti, i koja nas i u danjem svijetlu nevidljivo gledaju, nemaju druge svrhe nego da budu svjetiljke kod kineske svečanosti, ili kakova gorostasna igra materijalnih zakona, ili kakov zaplet izmjeničnih privlačivosti i odbijanja. Gorostasne pustinje tvari, na kojima nema razumnih bića, izgledaju nered u skladnosti stvorenja«. [74]

[73]) Faber, l. c. str. 14.

[74]) Mgr. Gibier, Jésus-Christ et son oeuvre, t. I. Paris, 1907.

Dr fra Gabro Cvitanović:

ABESINIJA

RÉSUMÉ — Abyssinie. — La situation géographique de l' Abyssinie. — La composition et le nombre des abitans. — Le clima, la fertilité du sol et la richesse minérale. —L'état et la situation politique. — Les réligions de l' Abyssinie. — Le nom de l' Abyssinie et quelle est son origine? — La dynastie abysinienne. — Les langues. — Les origines du christianisme dans l' Abyssinie. — Le monophysitisme. — Les missions des PP. Jésuites aux 16 et 17 siècles. — L'Abyssinie au 19 siècle — explorateurs, missionaires, l' ouverture du canal de Suez. — Italie et Abyssinie. — L' empereur Menelik et ses successeurs. — Perspective de l' avenir.

Abesinija, i ako najstarija država na svijetu, širem općinstvu bila je samo po imenu poznata, dok je današnji rat sa Italijom nije učinio predmetom općeg zanimanja. Jedne zanimaju samo veliki događaji, koji se tamo odigravaju, druge abesinsko rudno bogatstvo, a neki opet idu dalje, žele nešto znati o povijesti, državnom uređenju i t. d., abesinskog naroda, dočim svrha ovih redaka mnogo je čednija: donijeti ono što smatramo najnužnijim za poznavanje ove još u mnogo čemu misteriozne zemlje.

Abesinija se nalazi u sjevero-istočnoj Africi, a površina joj je 1,120.400 četvornih kilometara. Broj stanovništva teško je ustanoviti, jer popis nikad ni pravljen nije bio. Herderov Welt und Wirtschaftsatlas međutim bilježi oko 11 miliona duša: pravih Abesinaca 3 miliona i po, a ostalo su razna druga plemena, koja s pravim Abesincima samo to zajedničko imadu, što živu na teritoriju abesinske države, ali etnički Abesinci nijesu. Najznatnije među ovim plemenima jest Galla-pleme, koje broji oko 5 miliona duša.

Kao što je Abesinija raznolika po pučanstvu, tako je raznoliko njezino tlo i klima: ima ravnica gdje vlada upravo tropska žega, a ima planina na kojima se vidi vječni led. Istina je da Abesinija ima dva velika biča, koja često biju tamošnje poljske plodove — grad (tuča) i skakavci —, ali zato je tlo po sebi vrlo plodno. Ono u sebi krije također veliko blago zlata, srebra, željeza, bakra, petroleuma i t. d., ali sve to Abesincu malo koristi, jer kao što malo i vrlo primitivno obrađuje tlo, tako malo i nimalo iskorišćuje ono što tlo u sebi krije. Naravski da ni o trgovini u većem stilu ovdje ne može biti govora.

Politički Abesinija je feudalna država sastavljena od više kraljevstva. Na čelu svakoga kraljevstva stoji po jedan ras (kralj), a na čelu cijele države Negus Negesti (kralj kraljeva). U zadnje vrijeme nosioc središnje vlasti, Negus Negesti, nastoji da ovu ojača, ali to mu teško uspijeva, jer se opiru pojedini rasi, koji dobro znaju, da će oni toliko oslabiti, koliko Negus Negesti poraste. Još ne znamo kako će ispasti današnji rat, ali da će nuždom prilika ojačati središnja vlast Negusova na uštrb one pojedinih feudalaca; to je više nego vjerojatno.

Napokon i ako je u Abesiniji kopsko-monofizitsko kršćanstvo (herezija nastala u 5 vj., koja niječe u Isusu ljudsku narav) državna religija, varao bi se, ko bi mislio da je sve tamošnje pučanstvo kršćansko. Monofizitskih kršćana je u Abesiniji od prilike toliko koliko i pravih Abesinaca, to jest oko 3 miliona i po, a Muslimana 3 miliona, 50 hiljada Židova, 12 hiljada katolika, dočim su ostali pogani.

* * *

Riječ Abesinija dolazi od arapske riječi *habeš*, a ova znači *mješavina naroda*. Riječ je zgodno odabrana da označi etnološku formaciju Abesinije, ali se ipak Abesincima ne sviđa, jer je smatraju uvredljivom za svoj narodni ponos. Zato oni svoje carstvo službeno zovu *Mangesta Etyopia*. Ovo im je ime tim draže, jer ga nalaze u grčkom prevodu Sv. Pisma, koga su napravila Sedamdesetorica, a Grci su sa riječju Etiopljani t. j. *čeljad opaljena lica*, označivali crnačke narode slično kao i Englezi današnje kad ih nazivaju *colored people*.

Pače Abesinci tvrde, da je njihova dinastija biblijskog porijetla, jer da potječe od Salamona i kraljice od Sabe, koja ne bi bila niko drugi već *Makedda*, kraljica iz Aksuma. Eben el Malek ili Menelik njihov sin bio bi vladao 962—930 pr. Krista. Prema tome ova dinastija sada bi bila stara 3 hiljade godina! Razumije se samo po sebi da je ovo samo legenda, ali ipak nešto istine u njoj ima, a to je da su se već rano stali seliti u tamošnje krajeve Židovi i Arapi. U osta-

lom to svjedoči i tip današnjeg Abesinca, jer iako je on rezultat križanja raznih rasa i plemena kroz vjekove, ipak među pravim Abesincima prevlađuje semitizirani hamitički elemenat. Napokon to svjedoči i abesinki jezik, dotično jezici. Prvotni tamošnji jezik bio je *geez*, danas već mrtav, sačuvan još jedino u bogoslužbenim knjigama, a razvio se je u razne dijalekte, koji se još i danas tamo govore: tigrina (tigray) koji se govori na visoravni Tigrè; tigre koji se govori u nizinama Samhar-a, i amarigna amharski jezik, koji se govori u pokrajinama Amhara, Šoa, Godžam, Damot, Lasta, Begameder i t. d. Uz ove ima i drugih jezika, kojima se služe razna od Abesinaca podložena plemena, ali amharski jezik jest službeni državni jezik.

* * *

Ako je legendarno salamonsko porijetlo abesinske dinastije, tim su stalniji historički podaci o počecima kršćanstva u Abesiniji. Još za carevanja Konstantina Velikoga dvojica braće Frumencij i Aedezij rodom iz Tira u pratnji nekog trgovca prispješe u jednu luku na obalama Crvenoga mora. Tamošnji urođenici navališe na brod, pobiše posadu, a ona dva mladića zarobiše i darovaše kao robove svojemu kralju u Aksumu. Kralj ih je zavolio, pače povjerio im vrlo važne službe na svom dvoru i dopustio, jer su bili kršćani, nesamo da kršćanski žive već i kršćanstvo propovijedaju. Njegovo povjerenje u ova dva brata bilo je tako veliko, da im je na smrti preporučio, neka budu njegovoj udovici pri ruci u upravi zemlje i odgoju maloljetnoga prijestolonasljednika. Naravski da je Frumencij postavši regentom iskoristio prigodu, da još više poradi na proširenju kršćanstva, pače od obraćenih urođenika i kršćanskih trgovaca, koje su njihovi posli u Abesiniju doveli, osnovao je prvu tamošnju kršćansku općinu.

Kad je prijestolonasljednik postao punoljetan i preuzeo vladu u svoje ruke, Aedezij se vrati u Tir, a Frumencij pođe u Aleksandriju, da izvijesti tamošnjeg nadbiskupa sv. Atanazija o napretku kršćanstva u Abesiniji. Sv. nadbiskup obradovan ovim dobrim vijestima, zaredi Frumencija g. 328 biskupom Aksuma, prvim biskupom u Abesiniji uopće. Kad se je biskup Frumencij vratio u Aksum, krstio je g. 330—340

kralja Aizanu, mnoge njegove velikaše i velik broj naroda. Njegovo djelo prihvatili su monasi iz Gornjega Egipta, pače preveli su Sv. Pismo *u-geez*, koga je naskoro iz dnevne porabe istisnuo amharski dijalekat. Eto na taj način došlo je kršćanstvo u Abesiniju i u njoj neprekidno vladalo do danas ... 1600 godina.

* * *

Činjenica, da je dobila prvog svog biskupa iz Aleksandrije, a i geografski njezin položaj doveo je abesinsku crkvu prema Aleksandrijskoj patrijaršiji u položaj kćeri prema majci. Ova ovisnost, koja joj je u početku bila potrebna, postala joj je nažalost s vremenom kobnom. Bila je potrebita dok mlado kršćanstvo u Abesiniji ojača, kao što je i svakoj netom osnovanoj organizaciji potrebit sličan oslonac, ali kada g. 638 Arapi provališe u Egipat, ta ovisnost nesamo da joj nije bila na korist, već je postala na propast kršćanske stvari u Abesiniji. Egipatski mnogobrojni monofiziti sa svojim patrijarhom Benjaminom dočekali su Arape kao oslobodiltelje. Naravski već iz političkih razloga Arapi su se odmah stavili na njihovu stranu, a protiv melhita t. j. carevaca, kako su nazivali pravovjerne, koji su prianjali uz cara u Bizantu, pače njihova patrijarha priznaše jedinim poglavicom kršćana u Egiptu. Eto na taj način dođoše koptski monofiziti nesamo u posjed Aleksandrijske patrijaršije, već i abesinske crkve, jer su Abesinci svog Abunu-biskupa dobivali već od početka od Aleksandrijskog patrijarha. Heretici patrijarhe slali su im heretike biskupe i zato nikakva čuda, ako heretici pastiri prevedoše i stado na monofizitsku herezu. Prvi takav monofizitski biskup bio je Ćiril, koga im je poslao gore spomenuti patrijarh Benjamin. Za njim slijedili su drugi sve sami monofiziti i porijetlom uvijek Kopti, a ne Abesinci, samo da ovaj nevoljni narod što čvršće zarobe i privežu uza se.

Ako s jedne strane uzmemo u obzir, da hereza uvijek pogubno djeluje na narodnu dušu, a s druge strane potpunu izoliranost od ostalog kršćanskog svijeta, u kojoj se je sada našla abesinska crkva, pak još k tome židovske elemente, koji su tu već bili i muslimanske, koji su dolaskom Arapa na njih počeli djelovati, onda ćemo tim lakše razumjeti ne-

samo židovske i muslimanske običaje, koji su se uvukli u kršćanstvo abesinskih monofizita — n. pr. i danas se među njima vrši obrezovanje — već i niski stupanj, na koji je i moralno i intelektualno pao nesamo tamošnji narod, već i njihov kler. *Abuna ili Aba Salama = otac mira* izgleda, da kroz vjekove nije imao druge službe, već zaređivati popove i Negusove zapovijedi potkrepljivati svojim ekskomunikacijama, dočim je abesinskom crkvom upravljao iguman glasovitog samostana *Debra Libanos*, a za duševne potrebe i uzgoj siromašnog naroda jedva se je iko brinuo.

* * *

Vječna pogibelj od muslimana, kojima su sa svih strana okruženi bili, prisili napokon abesinske vladare, da potraže dodira i pomoći od evropejskih država. Poslije tolikih bezuspješnih pokušaja oni u prvoj poli XVI vijeka napokon uspješe. Videći svoju zemlju opustošenu i od muslimana gotovo svu zauzetu Negus Labena Dengel posla g. 1536 poslanstvo sa zdvojnim vapajem za pomoć k Papi u Rim i portugalskom kralju Ivanu II obećavši zato sjedinjenje s katoličkom Crkvom. Prije negoli je odgovor stigao, umro je Lebena Dengel u tvrđi Debra-Damò g. 1540, gdje se sa svojom obitelji bio zaklonio, a naslijedi ga maloljetni sin Klaudije pod štitništvom svoje majke Sebela-Uangel.

Dojduće godine 1541 portugalska flota pod komandom guvernera Indija Don Stjepana da Gama usidri se u Massaui, gdje je zateče poslanstvo kraljice majke Sebela.Uangel. Don Stjepan posla joj traženu pomoć: 400 vojnika sa osam topova pod komandom svog mlađega brata Don Kristofora. Junački Don Kristofor je poginuo boreći se za Abesiniju, ali je zato pomoću njegove malene, nu hrabre vojske Abesinija bila spašena od skrajnje propasti.

Patrijarh O. Nunnez i biskupi OO. Oviedo i Carnero sa četicom misionara Isusovaca, koje je Papa Julije III na Klaudijevu molbu bio poslao, putem što obolješe, što pogiboše, a sami biskup Oviedo s petoricom drugova g. 1557 stigoše u Abesiniju. Nastanio se je među ostacima onih portugalskih vojnika, koji su se sa Don Kristoforom da Gama borili za slobodu Abesinije, u Fremoni, radio je, mučio se i trpio mnogo i sa strane heretika i sa strane vladara, ali od sjedi-

njenja s katoličkom Crkvom, koje je Klaudije bio obećao, ne bi ništa. Pomriješe bijednici ko prije ko poslije, koncem XVI vij. nijednog nije bilo više u životu.

Naprotiv apostolski rad O. Petra Paez D. I., koji je tamo prispio g. 1603 bi okrunjen takovim uspjesima, da je za neko vrijeme izgledala osiguranom katolička budućnost Abesinije. On je obratio na katoličanstvo cara Sociniosa, njegova brata rasa Sela Kristos-a, velik broj velikaša i naroda, pače i klera. A kada je god. 1626 prispio u Abesiniju od Pape Urbana VIII poslani patrijarh Alfonzo Mendez, svečano bi proglašeno sjedinjenje abesinskog carstva sa katoličkom Crkvom. Nesamo da je broj katolika kroz kratko vrijeme bio poskočio na jedan milijun i po duša, već se je odmah opazio i kulturni napredak u svakom pogledu, jer su se u isto vrijeme počele graditi kuće po evropejsku, podizati mostovi, kopati čatrnje, otvarati škole, pisati knjige za puk i t. d. Nažalost ovaj divni početak bio je u zametku ugušen. G. 1632 umrije Negus Socinios, a naslijedi ga raspušteni i okrutni sin Fasalidas. Ovaj odmah nastupi kao progonitelj katoličanstva, rastjera misionare, mnoge velikaše, pače i svog strica rasa Sela Kristos-a osudi na smrt radi njihove vjernosti katoličkoj Crkvi. Isto se je dogodilo i svećenicima-urođenicima, koje je bio zaredio patrijarh Mendez. Naravski, prema vjernicima iz puka postupalo se je, ako je moguće još i gore, dok katoličanstvo nije sasma iskorjenjeno, a opet silom nametnut monofizitizam. (Vidi: La Civiltà cattolica, Quaderno 2048, 19 ottobre 1935, Etiopia religiosa pag. 89).

* * *

19 vijek je za Abesiniju iako ne vijek njezine civilizacije, a ono nešto bližeg dodira sa Evropom i civilizacijom, pače na koncu 19 i početku 20 vijeka ona se je za vlade Menelika II podigla do visine, koju nikada prije nije imala. Istraživaoci D' Abbadie, Sapeto i dr. pa onda glasoviti misionari De Jacobis i Massaia, koji obnoviše i podigoše tamošnje katoličke misije, a osobito otvor suezkog kanala g. 1869 tomu najviše dopriniješe. Istraživaoci su svojim putopisima i naučnim radovima o zemlji i narodu stali pomalo otvarati Evropi pogled u ovu misterioznu zemlju, misionari de Jaco-

bis (1839—60) i kasnije kard. Massaia, čije uspomene na njegov 35-godišnji rad u Abesiniji (1846—80) uprav sada izlaze u prijevodu gosp. Šuića u »Glasniku sv. Franje«, iako Abesiniju ne obratiše, a ono bar osnovaše jednu jaku stanicu katoličanstva, koja obećaje najbolje plodove za budućnost. I evropejske države Engleska, Francuska, Italija i Rusija stale su se nakon otvora Sueskog kanala interesirati za Abesiniju, one tri prve s kolonijalnim osnovama, a ova zadnja gledajući također da podigne svoj upliv, ali samo na religioznom polju. Međutim propašću carstva religiozni je upliv Rusije sam po sebi prestao kao što su već prije bili eleminirani uplivi raznih protestantskih sekta, koje su u više navrata pokušale, da se tamo uvuku: protestanti naime zaziru od Bl. Djevice Marije, koju Abesinci tako nježno štuju i zato su svi njihovi pokušaji već unaprijed bili osuđeni na propast.

Za vlade cara Teodorosa trajale su većinom nutarnje borbe, a tako i za Ivana IV, dok smrt Ivanova 1889 nije dovela na prijestolje njegova suparnika, kralja iz Šoe Menelika II. Nove prilike koje su otvorom Sueskog kanala nastale, već su sklonule cara Ivana, da uspostavi nekakve trgovačke odnošaje sa evropskim državama, pače dovele su Abesiniju do sukoba s Italijom, čiji se epilog evo uprav danas odigrava. Italija je naime g. 1882 primila u svoje ruke pristanište u zaljevu Assab, koje je g. 1869 na svoj račun bilo kupilo parobrodarsko društvo Rubattino. Odatle je Italija stala prodirati sve dalje i dalje, dok nije zaokružila današnju svoju koloniju Eritreju. Razumije se samo po sebi, da to talijansko prodiranje Abesinci nijesu gledali dobrim okom, te je već g. 1886 došlo do borbi, u kojima su Talijani izvukli tanji kraj. A kada je g. 1889 poginuo car Ivan u borbi protiv Madhista i postao carem njegov dotadanji suparnik Menelik, ovaj iako sam lojalno nije pomagao cara Ivana u njegovoj borbi protiv stranaca, sada kada je sam postao carem, ustao je junački na obranu svoje domovine. Njegovim nastupom na prijestolje prestale su unutarnje borbe, a kada je g. 1896 hametom potukao Talijane, njegov je ugled neizmjerno poskočio pred narodom. Niti je bilo rasa, koji bi se usudio prkositi njemu, kao što je to on u svoje vrije-

me činio caru Ivanu. Iako Abesinac po krvi i mišljenju, ne može mu se zanijekati ni inteligencija ni vladalačke sposobnosti. On je znao urediti svoje odnošaje naprama stranim državama, a radio je i na političkom i ekonomskom uređenju svoje zemlje. U svim svojim vladalačkim poslima imao je vrijednu pomoćnicu u svojoj drugoj ženi Taitù. Ali nažalost cijele Abesinije g. 1906 oboli Negus Menelik teškom bolešću, koja je trajala sve do njegove smrti 12—XII —1913. Kroz cijelo vrijeme svoje dugotrajne bolesti nije se nikada pokazao svom narodu, koji je bio tako zanešen za njim, već samo na gdjekojoj službenoj svečanosti.

Menelik je bio bez muškoga poroda i zato je još za života odredio svojim nasljednikom Ligg-Jasu, sina svoje najdraže kćeri Šoa Arregehd. Novog Negusa već odpočetka su mnogi proglasivali prostim nametnikom, a kada se je on i u djelu pokazao okrutnim cinikom, koji nesamo da je naginjao na muslimanstvo, nego je namjeravao od cijele Abesinije stvoriti muslimansko carstvo, nezadovoljstvo je protiv njega postalo općenito. Abesinci se obratiše Abuni, koji ih riješi zakletve vjernosti, tako da je od 27 rujna 1916 svak smatrao Ligg-Jasu-a svrgnutim s prijestolja. Pomoću vojske svojega oca ras Mihaela, ipak se je održao do g. 1921, kada ga zarobi ras Tafari Makomen i internira u tvrđavu Salale. Sada dođe na prijestolje treća kći Menelikova Zeuditù potpomagana u vladanju zemljom od ras-a Tafari Makomena kao regenta s pravom nasljedstva. Po njenoj smrti on se zbilja proglasi *4. IV. 1930 g. Negusem Negesti* pod imenom Haile Sellassie.

* * *

Već kao regent car Haile Sellassie pokazao se je prijateljem napretka zapadne civilizacije. Njemu je uspjelo da Abesinija bude primljena i u Društvo Naroda. Naravski, da kod naroda tako zaostala kao što je abesinski svaka forma nailazi na velike poteškoće, ali treba priznati da mlađa generacija svojski podupire svojega cara u njegovim plemenitim pothvatima. Također lijepi su izgledi i za katoličku Crkvu u Abesiniji. Još dok je Menelik bio kraljem u Šoi, Mgr. Massaia je kod njega mnogo vrijedio, a jednako i njegov nasljednik Mgr. Taurin. Današnji abesinski katolički

biskup Mgr. Jarosseau otvorio je škole, bolnice, pače i sjemenište za uzgoj domaćega klera, a uz to je i osobni prijatelj današnjega cara. Možemo još i to spomenuti, da je današnji Negus još dok je bio regentom osobno posjetio Papu Pija XI, koji mu je odvratio posjet u studenom g. 1929 posebnim odaslanstvom u Addis Abebu. Ukratko: teško je predvidjeti kako će po Abesiniju ispasti ovaj rat, ali ostala ona kao neovisna država ili došla pod nečiji protektorat sigurno je, da će u njoj otslije biti otvorenija vrata napretku i zapadnoj kuturi negoli su dosada bila.

Prof. Nedjeljko Subotić:

SOCIJALIZAM ILI MARKSIZAM?

RÉSUMÉ. —Le socialisme ou le marxisme? — Le socialisme n'est pas la même chose que le marxisme ou le communisme. — Il n'est pas juste de nommer la doctrine de Marx avec le nom de socialisme. — Le compromis des démocrates socialistes avec le communisme de Marx. — M. le prof. Gosar de Ljubljana pour le »socialisme chrétien«. — La position de l' enciclique »Quadragesimo anno« à ce sujet. — Le socialisme chrétien doit préparer le programme d'action en accord avec les conditions réelles de la société.

1.

Obično se u našoj sociološkoj literaturi, a često i u stranoj štampi za oznaku marksizma uzimlje mješovito dva naziva, *socijalizam* i komunizam. Socijalizam je u neku ruku nešto omražena i crna, jedan pojam koji se ne bi mogao niti smio upotrebiti od kršćanski izrađenog sociologa.

To nije tačno, pa bi ovdje trebalo ispraviti pojam socijalizma. Trebalo bi ispitati u kojem odnošaju stoji marksizam sa socijalizmom. Onaj koji je čitao bar njegov »Kapital« i koji pozna njegove borbe sa romanticima, zna, da je Marx odlučno odbijao od sebe naziv socijalizma. Doduše je i on često miješao to ime, ali svoju nauku, koja se temelji na tri glavne teorije: teorija nadvrijednosti, historički materijalizam i borba klasa — tu svoju nauku je Marx odlučno označio *komunizmom*. Ne samo to — nego se je Marx samo izrugivao pojmu socijalizma, čime se je svaki neupućeni i profani mušterija za poboljšanje materijalnog stanja u društvu volio kititi — kako bi kazao K. Marx.

Sam Ušeničnik u svojim djelima i raspravama (poznati odlični slovenski sociolog), veli o Marxu, da ga neki zovu socijalistom a drugi komunistom (V. socijalno pitanje, s. 56), pa nadodaje pravilno da je zapravo bio komunista, a da njegovu nauku osim materijalističkog socijalizma zovu također općenito i socijalizmom.

Nije dakle bilo opravdano, što se pojam socijalizma označilo marksizmom i obratno.

Jer time se je samo suzilo značenje pojma socijalizma, kad je istovjetovan sa marksizmom.

Socijalizam kako ga vidimo izrađena na političkom području, naime u socijalnoj demokraciji ne znači drugo nego to, da su Marxovi učenici u *praksi* napravili *kompromis* sa čistom Marksovom naukom, koja je čisto komunistička, dakle i revolucionarna i bezuvjetno protivna privatnom vlasništvu, kao što je i Lenin stvorio neke kompromise kad mu nije bilo moguće provesti u djelo ad litteram ono što je napisao Marx, Liebknecht, Bebel, Kautsky i drugi su kao Marxovi učenici htjeli da se politički afirmiraju i da dođu do vlasti, u prvom redu do zastupničkih stolica pomoću radničkih glasova. Ali život je jedno, a pisana knjiga drugo. Nije se moglo širiti komunistički pokret među radničkim svijetom samim teorijama kako one zvuče u Marxovim djelima, a ni samo ime komunizma nije bilo zgodno da postane atrakcijom za osvajanje širokih slojeva niti je to ime bila dobra preporuka kod političkih vlasti, trebalo je taj bauk za policiju malko kao retuširati, ublažiti, pa se je taj kompromis (evolucijom do cilja mjesto revolucijom) zgodno omotao plaštem običnijeg i blažeg termina, a to je socijalizam.

Marksova nauka nije isto što i socijalizam, pa prema tome socijalizam po svome imenu kako zvuči ne treba da bude baš komunističan, jer socijalni demokrati u praksi na političkom polju nijesu tražili u prvom redu ono što uči Marx nego ono što je provedivo i zgodno za širenje komunizma na političkom i organizatornom području: računalo se je u prvom redu na časovite uspjehe u konkretnim životnim prilikama.

Nakon stvaranja prve internacionale (London, g. 1864) učenici su Marksovi, koji su se bacali na politiku, imali glavni cilj za svoje prvo djelovanje u javnosti da okupe i organizuju radništvo i da mu poboljšaju materijalno stanje kao preduvjet za prodiranje u široke narodne gomile. Socijalna demokracija prema tomu nije mogla a da ne računa na realne prilike i zapreke koje su se opirale prodiranju komunizma.

Tako se je iz praktičnih i neumoljivih potreba dogodilo ovo: *proti očitoj volji (Karla Marxa njegov) komunizam* je bio kršten *socijalizmom.*

2.

Tako se je silom prilika marksizam iščahurio u dvije struje: u dosljedni po Marxu autentični komunizam, što ga je za Rusiju primjenio (uz poznije kompromise) Uljanov *Lenin* sa svojim židovskim drugovima i u — obični socijalizam, što ga zovu materijalističkim socijalizmom odnosno znanstvenim socijalizmom. Ovaj se drugi ispoljio u politici pod imenom *socijalne demokracije* (prije rata), koja je uz znatne kompromise sa Marksovom naukom htjela doći do vlasti i do provađanja svojih načela lukavim iskorišćavanjem postojećih političkih i društvenih prilika, bolje neprilika.

Taj je umjereni marksizam ili socijalizam u sebi nelogičan, jer u teoriji u glavnom priznaje komunizam koji je revolucionaran, a u praksi ga napušta i vodi računa o realnim prilikama u društvu i državi.

Nepoznavanje ovih okolnosti je uzrok, da mnogi danas nazivlju pod imenom socijalizma svaki pa i ekstremni kolektivizam. No razlika je između socijalizma i komunizma tako velika da ih u praksi nije moguće zamijeniti usprkos njihovu zajedničkom srodstvu.

Komunizam je skrajni kolektivizam. Dočim socijalizam ćemo najbolje i najtočnije odrediti, ako ga uzmemo kao *sredinu* između dvije skrajnosti — komunizma i liberalnog individualizma.

Socijalizam treba opet svesti na pravo mjesto koje ga ide.

Već samo ime socijalizma znači što socijalizam po svojoj prirodi hoće: uređenje društvenih prilika prema potrebama opće društvene zajednice.

Time socijalizam po sebi zabacuje zahtjev liberalnog individualizma jer u pojedincu vidi organičke djelove društva, a sa određenim dužnostima prama cjelini. Čovjek je biće koje se usavršuje samo u društvu, pa radeći u društvu i za društvo izgrađuje svoju ličnost. Sociolog Filipović veli: »Cilj je socijalizma namrijeti ljudima svijet duševne slobode, ljepote, istraživanja istine, etičkog užitka, stvarati mogućnost da razviju svoje duševne moći i snage i time isko-

riste život«. (Phillipovich, Die Entwicklung der wirtschaftpolitischen Ideen im 19. Jahrh., 1910, s. 56).

Dr. Gosar veli:

»Naglasujem samo to da pravi socijalizam neće mehaničkog podržavljenja producijskih sredstava i teži za tim da sve moći koje služe zasebnim interesima iskoristi u što većoj mjeri u radničkom produktivnom djelu... Njegova je bitna svrha da organizira i okupi sve društvene sile na temelju spoznanja da je sudjelovanje *svih slojeva* društva potrebno«. (V. Gosar, Za nov družabni rad, Celje, 1935, s. 132).

Prema Gosaru, kako on shvaća socijalizam, ovaj pušta slobodan izbor rada potrošnje u granicama dozvoljenim od društvenih prilika.

Ali *na političkom i kulturnom* polju socijalizam nema izgrađenih i ustaljenih pogleda.

Ovakav socijalizam prihvaća *Gosar* za svoju osnovu oko reforme društvenog reda i *tome* socijalizmu daje svoje kršćanske nazore u kulturnom i političkom polju. Drugim riječima: ovakovu socijalizmu, koji u prvom redu traži radikalnu obnovu u gospodarskom pogledu možemo pridodati ona zdrava načela koja su spojiva sa prirodom socijalizma. Socijalizam nemože da bude po svojoj prirodi ni protuvjerski, ni protunarodan ni protudržavan, jer traži da se privatni interesi povežu uz društvo, da se tako postigne opća zajednica javnog blagostanja.

3.

Ovako na svoje mjesto postavljen socijalizam nema ništa proti kršćanskom nazoru o svijetu, pa stoga nebi bilo na odmet da ga prihvatimo kao naziv za naš socijalni kršćanski rad, kad bismo taj rad nazvali kršćanskim socijalizmom.

Kršćanski socijalizam ne uključuje u sebi nijedne teorije ili zablude koje zastupa komunizam. Takav kršćanski socijalizam prihvaća najbolji slovenski katolički sociolog Dr. Andrej *Gosar*. Ušeničnik (a s njime mnogi drugi koji zastupaju kršćanski nazor o svijetu), protivi se tomu nazovu kršćanskog socijalizma. Glavni razlog toj opoziciji stoji

zapravo u tome, što su, kako veli Ušeničnik (Socij. pitanje, s. 82) naši (kršćanski) protivnici uzeli za sebe naziv socijalizma, i, *nije pravo* — veli Ušeničnik — *da imamo s protivnicima jednako ime.* Međutim su socijalni demokrati kompromitirali Marxovu nauku i nazvali je socijalizmom kašnje nego su razni katolički sociološki pisci obje protivne škole u Aegersu i u Liége svoj pokret nazvali sa kršćanskim socijalizmom. Ne razumijem zašto moramo odbaciti taj naziv kao protukršćanski samo zato jer su ga primili protukršćanski marksisti. Kad bi to bilo opravdano, tad ne bi bilo pravo da se zovemo katolicima jer su naši protivnici starokatolici uzeli to ime katoličko.

No Ušeničnik navađa auktoritet sv. Oca iz »Quadragesimo Anno«, gdje piše: Socijalizam, ako je doista socijalizam, nemože se složiti s naukom katoličke Crkve«.

Ali tu sv. Otac govori hipotetično: »ako je socijalizam doista socijalizam«. Vidi se jasno da sv. Otac pod tim nazivom shvaća ono što se pogrešno shvaća u običnim spisima — a to je marksizam ili bolje komunizam, što socijalizam kao takav nije. Na drugom mjestu u »Quadragesimo Anno« veli Pije XI: »Vjerski *i kršćanski socijalizam njemu* (marksizmu) *su oprečni*«. Po tim riječima upravo je kršćanski socijalizam ono što u socijalnom pitanju imamo prihvatiti, i taj kršćanski socijalizam je nešto posve drugo

Ime socijalizma nalazimo prvi put kao latinsku kovanicu kod Francuza *Joncières-a* g. 1832 i Leroux-a, pa je tada značio da se gospodarsko stanje preuredi prema interesima većine odnosno društva, kako to određuje i samo ime, socijalizma a prema značenju samog razumnog bića. Svaki je čovjek na različiti način i u različitim područjima svoga življenja i djelovanja povezan uz druge ljude, t. j. uz društvo.

No što treba čovjeku baš neki kršćanski socijalizam, nama katolicima pored jasne Kristove nauke?

To je misao površna i znak da čovjek nije zašao u dubine socijalnog pitanja. Kršćanstvo stoji visoko nad svakim društvenim poretkom i ima dovoljno moći da svlada sve društvene zapreke. Kršćanstva se ne tiče posebno kakav politički ili građanski ustav vlada u državi. Jer Kraljevstvo Kristovo nije od ovoga svijeta. Za kršćanstvo je sve-

jedno, da li vlada feudalizam, cehovska ili staleška organizacija ili kapitalistički društveni rad. Socijalizam je za nj izvanjska i nebitna stvar. Dosljedno prema tomu ako u svijetu vlada nered i kriza, ne smijemo to pripisati kršćanstvu, kako ga je Isus učio, nego u tome moramo vidjeti dokaz, kako malo tvornoga kršćanstva ima u nama. Kad bi ljudi živjeli u skladu sa kršćanstvom, danas ne bi bilo socijalnog pitanja.

Sadašnje očajno stanje i težnja za poboljšanjem društvenih klasa znače, da ovo naše »ljudsko« kršćanstvo nije dovoljno Kristovo. Zato nam treba konkretan program za obnovu društva, a to je kršćanski socijalizam. Ili bolje ne treba nam socijalizam uopće, ali nam treba kršćanski socijalizam.

Nije dosta imati dobro izgrađene teorije o društvenim stvarima. Ne riješavamo socijalne probleme među svecima nego među običnim ljudima. Ko pozna svijet, morao bi znati, da je gospodarsko blagostanje uvjet ne samo za ekonomsko nego i za duhovno življenje i razvijanje i bez pristojnog uzdržavanja većina ljudi srta u propast. Ako radnik nema svoga doma ni dovoljno kruha, potroši u vino i ono par dinara što je teškim trudom zaslužio. Nama prema tome nije dostatan socijalizam, nego kršćanski socijalizam. Opća etička načela ne daju nam *konkretnih* naputaka glede realizacije društvene reforme. Nego treba konkretno odrediti, što je pravedan poslodavac dužan isplatiti radniku. A ko hoće danas da radi za ostvarenje kršćanske socijalne pravde bez konkretnog programa, pokazuje, da ne prodire duboko u socijalno pitanje. Kršćanski socijalizam pokazuje načine, konkretni program da ostvarimo kršćansku obnovu društva.

Dr. Božo Vucić:

Viktor Hugo prema Bogu i katoličkoj Crkvi.

Prigodom pedesete godišnjice smrti

RÉSUMÉ: **Victor Hugo. Sés idées sur Dieu et l'Eglise. A l'occasion du cinquantenaire de sa mort.** — Cette année on a beaucoup écrit sur Victor Hugo, mais on n'a pas asséz accentué ses idées sur Dieu et l' Eglise. Or, comme le disait lui-même, ses idées sur ce sujet sont en plein accord avec la doctrine de l' Eglise, puisque, lorsqu'il avait bien examiné une question on lui disait qu'il était du même avis que M. le curé. Ce qui veut dire, que tout ce qu'il écrit et n'est pas en accord avec l'Eglise, n'est pas dicté par un sérieux examen, ni par la raison, mais bien par des motifs tout à fait étrangers à l'ordre intellectuel. — Victor Hugo démontre l'existence de Dieu par de nombreux arguments tirés de la nature, de la conscience du pécheur, de notre intime et directe persuasion.— Dieu est le créateur du monde, il est personel, éternel, et il a tous les autres attributs divins. — Jésus Christ est Dieu. Son évangile est la doctrine divine. Il est le Rédempteur du genre humain. — L' Eglise est notre mère à tous, nous sommes ses enfants. Son autorité est nécessaire à la société. Elle est impérissable, les persécutions sont transitoires. Hors de l' Eglise il n'y a pas de salut pour ceux qui la conaissent et ne veulent pas lui appartenir. — L' Eglise d'ici-bas, le purgatoire et le ciel forment la communion des Saints.

Viktor Hugo jedan je od najvećih francuskih književnika. Kako je ove godine pedeseta godišnjica njegove smrti to su dosta o njemu pisali i veličali njegove književničke zasluge. Najviše, dakako, pisali su u Francuskoj, a ponešto i kod nas. No malo su upozoravali na onaj dio njegove književne ostavštine, koji je po sadržaju najuzvišeniji, a gdje ni bogatstvo slika, izražaja i poredaba nimalo ne zaostaje za drugim djelovima; malo su spominjali što Viktor Hugo misli i piše o Bogu, vjeri, katoličkoj Crkvi i moralnom životu, i što on piše o tim istinama u *najbistrijim* svojim časovima, onda kad je *dobro* promišljao što govori i piše, kako sam kaže: Kad sam dobro promišljao rekli bi mi da mislim kao i gospodin župnik.[1] U ovim je odlomcima pjesnik i

[1]) »Et l' on dit quelquefois quand j'ai bien admiré: Il est du même avis que Monsieur le Curé (Contemplations, I 6). — Među ostalim o V. Hugo-u napisao je E. Duplessy: Victor Hugo »apologiste«, čim sam se i ja dosta poslužio.

književnik izlio svu svoju dušu. Ni mi nećemo iznijeti sve što on piše o spomenutim pitanjima, jer on o njima piše često i na mnogo mjesta, a mi nemamo ni prostora dovoljno. Ali ipak nemožemo a da ne naglasimo ono što ni kod nas nijesu znali naglasiti kad su inače spominjali ovu pedesetu godišnjicu; nemožemo a da ne iznesemo neke njegove misli o Bogu, Kristu i katoličkoj Crkvi.

Viktor Hugo, kao i svi veliki umnici, često svraća govor na Boga, te brojnim dokazima utvrđuje njegovu opstojnost. Dokazuje je dokazima iz svijeta u kojem mi živemo, te iz nadnaravne objave. Među naravnim dokazima glavni su iz reda i svrhovitosti, koji prožimlju svu prirodu; iz naše savjesti, koja potiče na dobri čin, te ga hvali i odobraje kad smo ga učinili, dakle iz moralnog zakona koji je u nama; te iz spontanog našeg nagona i osvjedočenja.

Veliki književnik, koji je posvuda zapažao, nije mogao a da ne vidi i da ne opaža, i to prije svega, prirodu koja ga je sa svih strana okruživala, i od koje je bio sastavljen. On ju je pitao i ona mu je govorila o velikom Stvoritelju i Ureditelju. Svaka stvar na svijetu ima svoj uzrok, stoga ga mora imati i svijet, svemir, koji nije nego skup ovih pojedinačnih djelova. Ovo načelo uzročnosti tako mu je bilo jasno da on jednostavno bez okolišanja govori: Budući da nešto postoji to mora biti i jedan uzrok toga. Stoga mu o Bogu govore i vjetrovi, i ponori i tmine i sunce i sve. I kad ga ne bi bilo, to bi bilo čudo neviđeno.[2]

Uz načelo uzročnosti osvaja ga i ljepota prirode, njezin divni uređaj do u najmanje sitnice. Ljepota i uređaj prirode govore mu o Bogu — velikom Umjetniku. Jednom se je sa društvom našao u nekoć neprohodnim Alpama. Napoleon je i tu probio široke putove i podupro ih lijepim zidovima. Njegovi drugovi, tako on pripovijeda, divili su se Napoleonu koji je izradio ovaj divni put u tim teškim predjelima. A dok su hvalili Napoleona radi njegova poduzetničkog duha, kojim je učinio pristupačnim svijetu ove dotada neprohodne brdine, on se je divio Onom koji je učinio ova silna brda i hvalio Ga je.[3]

[2]) »Et quelque chose étant il faut que quelqu'un soit«. (Les Travailleurs de la mer II, 2 et 5).

[3]) »En voyage, Alpes, VII).

Kao što nas veličanstvo brda diže do Boga, tako nam o Njemu govori i široko more. Jedne noći pjesnik se je našao sam na morskoj obali. Nigdje oblačka na nebu niti magle na moru. Misli su mu se zavezle daleko u nezmjernost. Izgledalo mu je da i šume i brda i sva priroda pitaju valove morske i zvijezde nebeske ko je sve to tako veličanstveno uredio. A neizbrojne legije zlatnih zvijezda visokim i niskim glasom u najvišem skladu odgovarale su priginjući svoje zlatne krune; i plavo more u dostojanstvenom gibanju svojih valova odgovaralo je: To je učinio Gospodin Bog, to je učinio Gospodin Bog.[4]

Drugom zgodom, s putovanja, piše nekom svom prijatelju, slikarskom umjetniku i pita ga da li i on posjećuje prirodne krasote, jer to je slikarska galerija dobrog Boga.[5] I svagdanja stvar u prirodi dovoljna je da nam dozove u pamet Božju opstojnost. Eto taka mala stvar u prirodi, a koja nam govori o Bogu jest i mala ptičica koja pjeva pod lišćem na grani.[6]

Ali zvijezde nebeske govore o Bogu tako snažnim jezikom kakvog nema nijedno drugo stvorenje. Kad je Bog završio stvaranje i kad su se sunca, porazbacana na sve strane vasione, smjestila na svoja mjesta u svemirskom prostoru, onda je htio da cijelom svijetu dovikne i svoje ime. I diže se Bog, ovo silno i divno biće i zagrmi u svemir: Jehovah! Ovih sedam slova pade u nebeske pučine i iz njih nastade sedam orijaških zvijezda, koje iz neizmjernog sjevera osvjetljuju svemir.[7]

A i sva priroda zajedno se je složila da slavi svoga Stvoritelja. Njegovo ime utjeha je žalosnim dušama; o njemu govori plamen koji gori i voda koja teče i krv u žilama čovječjeg tijela, zvijezde ga pripovijedaju nebeskoj tišini, a vulkan o njemu zbori zvijezdama koje iznad njega prolaze. I polja i lišće, i niski i visoki zvonici, brda, rana i svježa zora: sve je to odraz vječnog Boga. Sve je to knjiga bez kraja ni konca, koju niko ne može do kraja dokučiti. Oko tu vidi

[4]) Des Orintales, XXXVII.

[5]) Le Rhin, lettre XXXIX.

[6]) Les Chansons des rues et des bois, I, 5 § 2. »Un petit oiseau sous les feuilles suffit à prouver l' existence de Dieu«.

[7]) Les Contemplations, VI, 25.

svijet, koji duši propovijeda Boga. [8]

Na nekim mjestima V. Hugo oštro i kategorički osuđuje bezbožnu filozofiju. To je sljepačko mudrovanje. Ima, veli on, filozofija koja niječe Neizmjernoga. A ima i filozofija, patološka filozofija, koja niječe sunce: ova se filozofija zove sljepačka. Najsmiješniji je pri tom oholi, visoki, samilosni pogled, koga ova sljepačka filozofija baca na filozofiju, koja uči da Bog opstoji. Čini nam se da onda čujemo krticu (ona je slijepa) gdje viče: jadni ljudi, koji govore da ima sunce! V. Hugo osuđuje bez milosrđa ovu slijepu i plitku filozofiju. [9]

Među ove sljepačke, tupe mudrace spadaju i oni koji se raznim smicalicama bore proti zdravoj filozofiji. Jedni kažu da ne treba Boga jer da je sve učinio slučaj! Ovim mudracima odgovara Hugo kratko ali sažeto i genijalno: slučaj, to su zalogaji, koje spremaju okretni varalice za luđake koji ih slatko gucaju. [10] A drugima, koji se sakrivaju za isto tako šuplju krilaticu pa neće Boga jer je njima priroda uzrok svega, odgovara pjesnik i kaže da niko ne niječe da je nešto učinjeno od prirodnih predmeta i da je dala priroda; ali ih pita ko je dao prirodu! Ona sa svojim zakonima djelo je ruku svemogućeg i premudrog Boga. [11]

Stara je istina da je oholost veoma često uzrok bezvjerja. Oholica misli da je on sebi dovoljan, da njemu ne treba nikoga, da se on ne smije nikomu klanjati, naprotiv da treba da se svak pokloni njemu. Niko mu nije danas do koljena. Kao danas, tako je bilo i u doba V. Huga. Stoga on kaže, da, kad naša bahatost zašuti, padne, mi ostajemo ono što u stvari i jesmo: slaba i nevoljna bića, i onda naša bol i nevolja odmah osjeća Boga u svojoj blizini. [12] O Bogu nam na osobiti način govori savjest grješnika. Poznat je Hugov klasični opis ovake savjesti u slici bratoubice Kaina. Kain, netom je ubio svoga brata Abela, osjeća nepodnosivo grizodušje i vidi veliko oko koje ga nepomično gleda sa vrh nebesa. Da bi se sakrio i spasio bježi on pred ovim okom u šumu, ali ga ono i tu progoni; krije se u tvrđavu, oko ga i tu vidi; ide na kraj zemlje, a ono je nepomično iznad njega; zakopaje se duboko u jamu i navaljuje na se zemlju, a ono ga i tamo jednako gleda i progoni.

Obješnikovom savjesti bavi se on i na drugom mjestu. Ona grješniku kaže da je Bog uvijek s njime. Pogrješnim, krivim kompasom možemo ga izbaciti iz neba, ali iz naše duše nikada. On je kormilo na lađi našeg života dok plovimo kroz valove svijeta. Moje mi srce kaže da smo dva u dubini moje duše: On i ja. Ako se dadem po kakvom grijehu, čujem duboki ukor iz dubine duše. Na upit, ko je to, zašto mi govori? duša mi odgovara: muči, Bog je to! [13]

Bog postoji. A kakav je Bog V. Hugoa? Je li to nekakvo panteističko biće ili je vansvjetovni osobni Bog? V. Hugo odlučno tvrdi: Bog je vansvjetovno Biće, neovisno o svijetu. On je vječan, jer Stvoritelj je prije stvorenja; pred ovim vremenom što prolazi bila je beskrajna vječnost. Bog je od sve vječnosti. Pred njim je sve dugo trajanje zvijezda kao jedno proljeće. [14] On ima i sve naslove i odlike vansvjetovnog osobnog Bića. Sv. Pismo zove ga Svemogući, Stvoritelj, Slobodni, Neizmjerni, Mudri, Istiniti, Svijetlo, Gospodin, i t. d. Ali Mu najljepše ime daje Salomon: On je Milosrđe. [15] On je i Providnost. Brine se za svijet i proviđa mu. U našim dobrim i slabim časovima, svakog sata i na svakom mjestu Bog broji naše dane i vlada našim životom. [16] On je dobar, blag, milosrdan, ljubezan, on je živi Bog u kog moramo vjerovati i koji je jedina utjeha našem satrvenom srcu. [17] Sve naše potrebe da s Bogom počnemo i upravimo na Njega. Tvrda vjera ima biti temelj našeg rada. Osobito treba da zapamte oni koji hoće da budu mudri, da ljudska mudrost, kroz 4000 godina, nije našla nikada ništa pametna, ako se je udaljila od Boga. [18]

---

[8]) Ib. VI, 6 § 16. Les Chants du crépuscule, I, 1: XX, 3; Les Contemplations, III, 30.

[9]) Les Misérables, II, 7 § 6; Les Contemplations, VI, 6 § 5.

[10]) Ruy Blas, act 4, scéne 7.

[11]) Dieu, I, 2.

[12]) Les Contemplations, VI, 17.

[13]) Dieu, II, 2 et 5.

[14]) Dieu, II, 5; Les Chasons des rues et des bois, II, 3 § 7.

[15]) Les Misérables, I, 1 § 5.

[16]) Odes, III, 1 § 3.

[17]) Les Contemplations, IV, 15.

[18]) Actes et paroles. 16 janv. 1845.

Kao što je Hugova vjera u Boga bila snažna i duboka, tako je jaka i njegova vjera u Krista i katoličku Crkvu. Krist je Bog, a katolička Crkva Božanska je ustanova. Neki stari mudraci naslućivali su jedan dio istina koje se odnose na ljudski život, ali jedino ih je evanđelje sve i sasvim razotkrilo. Stare škole slipale su po noći, hvatajući se jednako istine i laži: na što bi nabasale. Stari filozofi kadikada bi bacili koje slabo svijetlo, ali samo na jednu stranu kojeg pitanja, a druga bi strana tim ostala u još jačoj tami. Samo Božanska je mudrost bacila jako i posvemašnje svijetlo i tako potisnula slaba ljudska osvijetljenja. Stari filozofi su luči, a Krist je dan. Njegova vjera zato odgovara svim potrebama i težnjama ljudi jer je Božja.[19]

V. Hugo često govori o Kristovom Božanstvu. Grješni svijet molio je Boga za pomoć. A Bog, misleći samo na spas svijeta i ne plašeći se Kalvarije, poslao je svoga Sina da nas spasi. Sami Bog zasadio je prvo stablo slobode navrh Kalvarije. Na njemu se je Krist žrtvovao za bratstvo, jednakost i slobodu ljudi.[20] Sami Bog mogao je podnijeti onako ponižujuću muku i onaku smrt. Iza smrti Isusa Krista ljudi su uvidjeli da je On Bog i da je Njegovo evanđelje Božansko. Hugo se ruga ljudskoj pravdi koja je sebi zavezala oči kad je dala uhvatiti Krista i činila da ga razapnu zločinci i razvratnici, jer onda je na svoj sud pozvala samog Boga![21]

Krist nas je otkupio na križu odakle On i danas nastavlja djelo Otkupljenja. On nas i danas vodi kroz strašne pučine sa svog otajstvenog drveta, na kom je raskrilio obadvije ruke, te nam na kobnom raskršću jednom pokazuje dan, a drugom noć.[22] To se lijepo slaže sa onim riječima, koje je napisao ispod jednog propeća, a kojima onako lijepo ispovijeda Kristovo Božanstvo. Evo njegovih riiječi:

[19]) Cromwell, préface.
[20]) Dieu, II, 6; Actes et paroles, avant l'exil.
[21]) Les quatre Vents de l esprit, IV, 1; La fin de Satan, 11, 3: Le Crucifix.
[22]) La légende des siecles, t. IV: tout le passé et tout l' avenir; Dieu, II, 6.

Vi koji plačete, dođite k ovom Bogu, jer On plače.
Vi koji trpite, dođite k Njemu, jer On trpi.
Vi koji drhćete, dođite k Njemu, jer se On smije.
Vi koji umirete, dođite k Njemu, jer On žive.[23]

Dok je Viktor Hugo onako izričito i otvoreno priznavao Boga i ispovijedao Kristovo Božanstvo nije mogao, a da ne prizna i Kristovu Crkvu, katoličku Crkvu. U njezinu slavu napisao je mnogo lijepih stihova i stranica koje odišu sinovskom ljubavi i odanosti za nju i njezin rad. God. 1850 na jednoj sjednici narodne skupštine žestoko je napadao neke stranke. Presjedniku se je činilo da je u tom prešao mjeru te da je napao i Crkvu, pa ga je opomenio. V. Hugo nije dao ni čuti nešta takova i odmah se brani naglašujući da on poštuje Crkvu kao majku svoju i sviju nas, pa je zato nije napao ni mislio napasti u svom govoru. Moli sve prisutne neka to dobro zapamte.[24]

Bog je Crkvu ostavio i ona je nužna svijetu. Društvo mora propasti, ako ne sluša nju, ako se ne obazire na njen auktoritet. Svi nasrtaji na nju samo su časoviti i prolazni, a Crkva je nepomična, neprolazna.[25] Ni progonstva ne mogu Crkvu uništiti; naprotiv ona iz njih izlazi jača i življa i pomlađena. Krv mučenika je vječna i kosti su im plodne. Ubijaju ih žive, a mole im se mrtvima. Crkva izlazi iz progonstva sa palmama i pjesmom, jača nego li je bila.[26]

V. Hugo dobro poznaje onu davnu izreku i njezin pravi smisao: da izvan Crkve nema spasenja. Onaj, koji je upoznao da je Crkva djelo Božje i da je dužan da joj pripada, a neće, ili je već bio član Crkve, pa onda od nje otpadne, za tog nema spasenja izvan Crkve. A onaj koji ne zna da je Bog Crkvu katoličku postavio mjesto sebe da ljude vodi k spasenju, može se spasiti iako izvanjim načinom ne pripada Crkvi, ako izvršuje ono što drži da je dužan izvršivati. Proklet je onaj, koji je pogrdio sv. Krst, kaže V. Hugo. Uzalud je upisan u knjigu krštenih; on će biti zabačen. Ako li je bez svoje krivnje izvan Crkve, a ipak iskreno teži za

[23]) Les Contemplations, III, 4.
[24]) Moniteur, 16 janv. 1850.
[25]) Les Chants du crépuscule, XXXII; Le Rhin, lettre 26.
[26]) Torquemada, acte III, sc. 2.

Bogom, Bog će ga primiti i blagosloviti njegovo nastojanje.[27]

Pjesnik je prožet vjerom u zajednicu svetih na ovom svijetu, u čistilištu i na nebesima. On je to izrazio dubokim osjećajem stavljajući riječi u usta nekom gubavcu, koji moli Boga da ne dopusti da bi drugi osjetio išto od njegove nevolje; naprotiv neka bi Bog radi njegovih patnja obasuo dobrim drugoga. Na drugom mjestu časne sestre dan i noć mole za sve grješnike svijeta. To je nešto uzvišeno i veličanstveno, veli V. Hugo. Braneći opet zajednicu svetih Božjih odgovara onima koji u sljepačkom mudrovanju ne razumiju ovako pregaranje časnih sestara i drugih duša: Svakako treba da ima neko, ko će se moliti uvijek, za onoga, koji se ne moli nikada![28]

Donijeli smo samo nekoliko misli velikog književnika V. Hugo-a o Bogu, Kristu i Njegovoj Crkvi. Još na mnogo mjesta govori on o istom ovom predmetu i još drugim dokazima utvrđuje svoje uvjerenje. Na široko govori o izvorima kršćanske objave: o sv. Pismu i Predaji. Još on na kršćanski način govori o dužnosti uopće, o dužnosti čovjeka prema Bogu, bližnjemu i sebi, o pravdi, o ljubavi, o nagradi i kazni u vječnom životu. Upravo ove stranice gdje pjeva i piše o ovim kršćanskim uzvišenim istinama najiskreniji i najautentičniji su izraz njegove duše, kako to i sam priznaje već spomenutim riječima: Kad sam dobro promišljao što imam raditi rekli bi mi da radim i mislim kao i gospodin župnik. A to će reći, da, ako je što pisao što nije u skladu s vjerom i naukom Crkve, tada nije dobro promišljao što radi i piše. Time je sam osudio sve one stranice koje bi bile nekršćanskoga sadržaja, i pripisao ih je ne ozbiljnom i zrelom razmišljanju, nego strastvenom raspoloženju, kao što je to uvijek kod onih koji na Crkvu napadaju. Mi možemo završiti upozorujući na činjenicu da je V. Hugo u najmirnijim i najbistrijim svojim časovima svojim radom potvrdio staru istinu: da su veliki umnici uvijek priznavali Boga i bili mu odani.

[27]) Les Orientales, III, 5; Les Contemplations, I, 6.
[28] La fin de Satan, I: Ceux qui parlaient dans le bois. — Les Misérables, II, 6, § 2.

KULTURNI POGLEDI

Tri važna događaja u životu Crkve u Jugoslaviji god. 1935. — Trois événements importants dans la vie de l'Egliese en Yougoslavie en 1935. — Više važnih događaja zbilo se u životu Crkve u našoj državi kroz godinu 1935. Među njima su najvažnija i najdalekosežnija tri: euharistični kongres u Ljubljani, konkordat sa Sv. Stolicom i kongres franjevačkih slavenskih profesora u Zagrebu.

1. Euharistični kongres u Ljubljani bio je ne jedna obična manifestacija vjere slovenskog naroda u euharističnog Spatsitelja. On je bio afirmacija opće katoličke, čovječanstvo spasavajuće misli; afirmacija jedine prave Isusove Crkve, koja svoju snagu u borbi života crpi u Euharistiji, u kojoj se nalazi živi, pravi Bog, život i snaga koliko svakoga pojedinca toliko i čitave Isusove Crkve.

Ovaj kongres značio je prošnju u Isusa, Kralja i Učitelja našega, za svijetlo i pomoć, da se može uspješno ostvariti ono veliko djelo radi koga je Sin Božji došao na ovaj svijet, spasavanje duša; prošnju, da se u naši mkrajevima što prije ostvari ono za što je On molio, naime da u Njegovoj Crkvi bude jedno stado i jedan pastir. To je ona misija, koju je Providnost namijenila hrvatskom i slovenskom narodu u jugoslavenskim krajevima, i koju je slavno vladajući Papa Pijo XI imao pre dočima, kad je počastio kongres, poslavši mu svoga posebnog odaslanika u osobi velikog poljskog kardinala Hlonda.

Politička napetost, koja je malo prije kongresa popustila, dopustila je, da je kongres proslavljen neobičnim vanjskim sjajem; ali postojeće političke prilike nijesu dale da veliki dio hrvatskog naroda uvidi uzvišene ciljeve Providnosti i sudjeluje na kongresu kako se očekivalo.

2. Konkordat sa Sv. Stolicom. 25 srpnja sklopljen je konkordat između naše države i Sv. Stolice. To je događaj od neprocjenjive vrijednosti, od dalekosežnih posljedica. Njime je okrunjen rad čitavih 15 godina, rad često i za dugo prekidan; ali i rad ozbiljnih težnja, toplih molitava Svevišnjemu, da se otstrane poteškoće koje su mu na putu.

Poteškoća je bilo i raznih i velikih. U početku međunarodne radi novih državnih granica. Zatim poteškoće radi agrarne reforme nijesu, uz najbolju volju dopuštale da se pitanje konkordata brzo i zadovoljavajući riješi. Na putu su stale i predrasude pojedinaca, koji su izlazili s neprihvatlji vim i nemogućim zahtjevima. Sada, kad je Bog htio, veći dio tih neprilika odalečen je i moglo se doći do konačnog zaključka, koji bi sretno riješio glavna pitanja na obostrano zadovoljstvo.

Ima ih koji nijesu zadovoljni s konkordatom, premda ne znadu za njegov sadržaj. Kod nekih je to iz posebnih razloga, o kojima ne može ovdje biti govora. I mi, u koliko nam je poznat sadržaj konkordata, vo-

ljeli bismo da su neke odredbe drukčije. Ali treba imati na pameti: što se može očekivati i tražiti od države čisto katoličke, ne može se očekivati i tražiti od države koja je u većini svojoj katolička. Kad se sklapa ugovor, da se dođe do sporazuma, treba da jedna i druga strana popusti od svojih zahtjeva. Ugovorom može biti jedna ili druga osoba prikraćena; ali se gleda opće, zajedničko dobro. Tako i konkordat može biti u kojoj točki nekomu nepovoljan; ali opće zajedničko dobro njime je zajamčeno i osigurano.

Ako želimo da pravo shvatimo važnost konkordata, treba da imamo na pameti i promatramo ne samo ono što bi mogli još dobiti, nego i ono što već imamo, a česa nema kod drugih država. Mnogi katolici u drugim državama nama zaviđaju. Prijateljsko stanje između Crkve i države, makar Crkva i žrtvovala nešto od svojih prava, daleko je bolje od neprijateljskoga ili od rastave Crkve i države. U našem pak konkordatu, u koliko se to razabire i općeg sadržaja objelodanjenog u »L' Osservatore Romano«, odnošaj Crkve i države uređen je u potpuno prijateljskom smislu. Kad se objelodani u pojedinostima, mnogi će uvidjeti da su ga pristrano sudili. Svakako, ako se osvrnemo na prilike, u kojima smo se nalazili od početka do danas, uvijek su bile nepovoljnije za jedan srdačan i obe strane zadovaljavajući konkordat, negoli su danas. Stoga mi možemo biti sretni, što su se prilike promijenile i omogućile sklapanje ovoga prijateljskoga ugovora, koji očekujemo toliko godina, a koji nam je i koristan i potrebit.

3. Prvi kongres franjevačkih slavenskih profesora u Zarebu. Od 25—29 rujna održan je u Zagrebu s velikom svečanošću prvi kongres franjevačkih slavenskih profesora. Ovaj je kongres od osobite važnosti ne samo za Franjevački Red u našim krajevima, nego i za kulturu hrvatskog naroda.

Kongres je održan u znaku proslave 700-godišnjice dolaska Franjevaca u hrvatske krajeve kao i 200-godišnjice opstanka franjevačke provincije Presv. Otkupitelja u Dalmaciji. Opće je poznato, da je i narodna i kulturna povijest hrvatskog naroda, osobito u Bosni, Hercegovini, Dalmaciji i Slavoniji tako usko spojena s franjevačkim Redom, da se bez njega ne mogu gotovo ni zamisliti. Ovom prigodom hrvatski je narod, preko svoga novinstva, odao počast i zahvalu franjevačkm Redu na svima dobročinstvima koja je od njega kroz vjekove primio. Odao mu je počast i zahvalu u osobi vrhovnog starješišne franjevačkog Reda, Preč. O. Leonarda M. Bella, kad je ovaj, ovom prigodom obilazio naše lijepe krajeve. Vrhovni starješina Reda bio je predmet osobito srdačne pažnje crkvenih dostojanstvenika, ljubavi i poštovanja odanih vjernika.

Sam kongres, koji je uspio — zahvalivši oduševljenju i ljubavi hrvatskoga naroda svih društvenih klasa — iznad svakog i najoptimističnijeg očekivanja, za mnoge je bio prava revelacija, i to u trostukom pogledu. Ovaj kongres otkrio je, iako usput, koliko se znanstveno blago krije u arhivima i biliotekama naših samostana i drugih institucija, blago kakvoga se ne može naći ni kod drugih velikih naroda. On je bio za mnoge revelacija, jer su tek sada upoznali, kako velike učenjake i ljude svjetskog

glasa ima franjevački Red u slavenskim narodima uopće, a hrvatskom napose. Napokon ne malom broju bio je revelacija u tom pogledu, što su upoznali, de se o franjevačkoj-skotističkoj školi, o kojoj su oni dosada slušali samo ponizujuće sudove, ima drukčije suditi; jer tolike istine, osobito nauka o Bezgrješnom Začeću i o Kristu, središtu svega stvorenja, koje su glavni predmet bogoslovskog raspravljanja posljednjih 100 godina, potječe i svoje najjače zastupnike imala je uprav u ovoj školi.

Kongresu su učestvovali, osim profesora svih slavenskih franjevačkih provincija, još izaslanici Francuske, Italije, Holandije, Mađarske i Albanije. Jedan od glavnih plodova kongresa bilo je ustanovljenje udruženja franjevačkih slavenskih profesora, koje će raditi oko promicanja znanosti osobito među slavenskim narodima. Kongres je jednoglasno donio dva važna zaključka: da se što prije priredi kritično izdanje djela velikog Marijinog viteza, dubokoumnog naučitelja Ivana Duns Skota, i da se moli Sv. Stolicu za što skorije njegovo proglašenje blaženim i svetim. Kad se to postigne, onda će se i njegovoj školi povratiti stara slava, koju je uživala i u našim krajevima; a njegova nauka zasinut će novim sjajem.

Passer solitarius

* * *

Protukatolički stav »Glasnika« službenoga organa srpske pravoslavne patrijaršije. — La teneur anticatholique du »Glasnik«, bulletin de la patriarchie serbe. — Br. 32 »Glasnika« službenog organa srpske pravoslavne patrijaršije, dobrim dijelom prilozima i izvještajima, koji idu za tim da prikažu katolike i katoličku Crkvu onakim kakvi nijesu, imaju protikatoličku tendenciju. Tako zvuče sami izvještaji, a to je i namisao pisca dotčnih priloga. O tom će se uvjeriti na prvi mah svaki koji prolista ovaj 32. broj.

Nama je nerazumljiv ovaj smjer pisanja. I nerazumljiv nam je sa više razloga. Mi smo uvijek bili mišljenja, a i danas smo, da slabonamjerno napadanje nije nikada bilo plemenito, pa da nije ni danas. Ono nije nikada dovodilo do zbližavanja ni sporazumijevanja, pa neće ni danas, a mi bi ipak morali rađe ići k nekom razumijevanju, nego razdvajanju i zavađanju. Ne razumijemo ovo napadanje ni stoga što dobro znademo da ima mnoštvo problema koji zanimaju i nas katolike i urednika i čitatelje »Glasnika«. Oni su nam ili zajednički jednim i drugama, te bi im morali posvetiti zajedničku pažnju i studij; ili su posebni za jedne, a posebni za druge; no i njih bi morali proučavati i jedni i drugi, da se tako upoznamo, jer naše međusobno nepoznavanje najčešći je uzrok razmimoilaženju. Ovi prilozi morali bi puniti stranice »Glasnika«. Oni bi bili na korist nama svima, a bili bi i na čast »Glasniku«, što u ovom slučaju nikako nije bilo.

Kao što je nama potrebno upoznavanje pravoslavne Crkve, tako je i pravoslavnima potrebno upoznavanje katoličke Crkve. Ali se ne možemo upoznati bez pravih sredstava, u ovom slučaju bez pravih vrela, izvora u kojima se nalazi naša ili njihova nauka. Ili mi ili oni učinili bi neoprostivu metodičku pogrešku kad bi nauku jednih ili drugih tražili tamo gdje je nema, ili još gore, tamo gdje je ona iskrivljena namjerno, zlona-

mjerno. Usto bi u isti mah otkrili i svoje neznanje ili još i slabu namjeru, zluradost. A svak dobro znade da dnevna štampa, kakva je danas, nije nikakav izvor, naročito ne za vjerska pitanja. I to sa više razloga. Prije svega ona neće da to bude, jer ide za tim da dade lektiru svojim čitatiljima o dnevnim događajima, bez velike, a često i bez ikakve kontrole o istinitosti onoga o čemu izvješćuje. K tomu dnevne novine imaju pred očima želje i očekivanja svojih čitatelja, koji su, u nekatoličkim zemljama, redovito neraspoloženi prema katolicima, i žele čuti nešto n. pr. u onom stilu kako smo eto i mi čuli iz ovog Glasnika. Može li se onda reći da su takve novine, a takve su redom sve, izvor odakle ćeš vaditi gradivo za tako važno pitanje kao što je katolička Crkva! A eto takim se »izvorima« i »dokumentima« služi »Glasnik« službeni organ srpske pravoslavne patrijaršije, kada piše o katoličkoj Crkvi, njenom radu i njenoj glavi sv. Ocu Papi. K tomu ovi su »dokumenti« još iz nekatoličkih ruku, te time, kad se radi o informacijama o katoličkoj Crkvi, njihova, i onako nikakva vrijednost, još niže pada.

Uza sve ovo iz pisanja i onako protukatoličkih izvještaja izbija i slabonamjernost, zluradost pisca, koja mu, sasvim naravno, diže svaku sposobnost da objektivno misli i piše. Barem to je pisac morao zadržati za se!

Ovaj broj službenog organa srpske patrijaršije, velikim dijelom ispisan napadajima na katoličku Crkvu, ima i jednu dobru stranu, a ta je da služi kao dobar primjer kako se o katoličkoj Crkvi, i uopće o drugom ne smije pisati.

* * *

Ratoborni katolicizam prof. Šenemana u službenom glasilu srpske patrijaršije. — Le catholicisme belliqueux aux Etats Unis d' apres M. Šeman. — Prof. Šeman napisao je u »Glasniku« Br. 32, službenom glasilu srpske patrijaršije napis pod naslovom: Ratoborni kato, licizam u Sjedinjenim američkim državama. Tomu je nadodao i podnaslov koji nikako nije bez značenja, a taj je: »Poučno saopštenje i za druge države«. — Prof. Šeman ima da dokaže »politički katolicizam« koji nastupa u Sjedinjenim Američkim Državama. To bi se bilo ispoljilo u pobjedi poznatog radiopropovjednika P. Koglina nad Predsjednikom Roosveltom u pitanju Haškog arbitražnog suda. Da ovu pobjedu P. Koglina dokaže i da tim utvrdi politički sjeveroamerički katolicizam, prof. Šeman posegao je i za vjerodostojnim izvorom, koji nije nijedan drugi nego »Völkirscher Beobachter«, službeno glasilo, dnevnik njemačkih nacionalnih socijalista. Šeman ne označuje koji je broj ovoga nacionalsocijalističkoga dnevnika to donio, da možemo zbilja vidjeti što se tu piše. On ne donosi ni dokaze, kojima je predsjednik Roosvelt branio svoju tezu, kao ni razloge kojima je preko radija branio svoju tezu P. Koglin. Ali sada sve to puštamo po strani, iako to nije nikako ispravni postupak u napadanju i osuđivanju drugoga.

Nas zanima mnogo kojom li se znanstvenom i ozbiljnom metodom proti katolicima bori Šeman, a s njime i »Glasnik«, službeno glasilo srpske patrijaršije. G. Šemanu i »Glasniku« je nepoznato stanje njemačkih katolika kroz zadnje dvije godine. Njima je nepoznato koliko njemački katolici trpe baš u slobodnom ispovijedanju vjere, od najvišeg klera do običnih vjernika. »Glasnik« i g. Šeman ne znaju da bi njemački katolici rade izabrali Bismarkova vremena negoli ono što im se danas radi. Oni ne znaju da katolike u čisto katoličkim, vjerskim pitanjima, u izvršivanju vjerskih dužnosti ne samo smeta nego progoni baš nacionalni socijalizam. Oni, izgleda, ne znaju ni to da su nacionalni socijalisti pokušali sve da unište kršćanstvo, a da na njegovo mjesto zasade poganstvo, koje bi se sastojalo u obožavanju njemačke krvi i njemačke rase, mjesto u klanjanju jednomu pravomu Bogu, komu se klanjamo i mi i »Glasnik« sa g. Šemanom. A jer su nacionalni socijalisti naišli na najživlji otpor katolika i protestanata, kriju svoje namjere, kao što su ih kušali sakriti i onom izjavom ministra Göringa, koju donosi i »Glasnik« na drugom mjestu u spomenutom broju, opet, izgleda u protikatoličkom duhu, budući da se nalazi u onakom sklopu. Glasnik i g. Šeman ne znaju da je baš »Völkischer Beobachter« kao glasilo nacionalsocijalista, puno propagande za kult novoga boga: njemačke krvi i rase, i napadaju kršćanstvo. Oni ne znaju ni to da je glavni urednik Völkischer Beobachtera niko drugi nego zloglasni Alfred Rosenberg, pisac čuvenog pamfleta: Der Mythus des XX Jahrhunderts, u kom niječe sve što je kršćansko, dakle i ono u što vjeruje i Glasnik i Šeman, i to ne na znanstven nego na pamfletistički način, jer znanstveno je kršćanstvo najutvrđenija činjenica povijesti. Glasnik i g. Šeman, izgleda, ne znaju ni to da je on i stavljen za glavnog urednika Völkirscher Beobachtera, glavnog glasila stranke, kao i za savjetnika nacionalsocijalističkih prvaka, a danas vlade, jer je onako bezobrazno nastupao za novo njemačko božanstvo, a nijekao kršćanstvo i huškao na nj.

I evo iz ovoga Völkischer Beobachtera, koji ima spomenutu svrhu, i koji je glasilo stranke koja se je stavila da uništi kršćanstvo, i kom je urednik najveći danas živući neprijatelj kršćanstva u Njemačkoj, g. Šeman vadi podatke o katoličkoj Crkvi i »dokazuje« tezu o »političkom katolicizmu« u Sjedinjenim državama, a »Glasnik« sve to donosi! Ovo je »znanstvena« metoda g. Šemana!

Još je nešto, ali ovo prelazi u ironiju, izrugivanje, ovo zvuči nekako baš u stilu Völkischer Beobachtera g. Šeman kaže na jednom mjestu: Katolička štampa **tobož** (mi potcrtavamo) iz katoličkih razloga napada na primjer nacionalsocijalističku Nemačku i STALNO I SISTEMATSKI donosi članke, u kojima se prlja ugled nemačkog naroda pred svetom« (592). Ta o ovom se ne može diskutirati, jer, izgleda, prelazi u zluradost, a tu razlozi ništa ne vrijede. Svakom je već poznato da danas u Njemačkoj i nema katoličke štampe pošto ju je zadavio nacionalni socijalizam te da ona stoga i ne može stalno i sistematski donositi članke proti Njemačkoj. Ako li se pak tiskaju članci u kojem preostalom dijecezanskom listu, to nije **tobož** nego upravo i jedino isključivo iz vjerskih razloga, za obranu najelementarnijih prava vjerskog života.

Nećemo ići daleko u našim zahtjevima te želimo da Glasnik i g. Šeman imaju bar malo sućuti i lojalnosti i to stoga što se u Njemačkoj

napada isti Bog u kog i oni vjeruju, i jer se nastoji širiti poganstvo, koje je jednako protivno onom što ispovijeda Glasnik i g. Šeman, kao i onome što mi ispovijedamo.

* * *

Enciklika »Quadragesimo Anno« i »Glasnik« srpske patrijaršije. — (L' encyclique »Quadragesimo Anno« et »Glasnik« bulletin officiel de la patriarchie serbe). — 1931 god. sv. Otac Pijo XI izdao je socijalnu encikliku »Quadragesimo Anno«, 40 godina polije nego li je izašla poznata socijalna enciklika Leona XIII »Rerum Novarum«. Već same početne riječi dobro označuju za čim ona ide: nastavak onoga što je naviješćeno u velikoj socijalnoj, radničkoj enciklici Leona XIII: uređenje društvenoga, posebice radničkoga pitanja na vječnim načelima evanđelja, primjenjenim današnjim našim prilikama. Ona ispitiva socijalne prilike radničkoga staleža u svim njihovim oblicima i ukazuje na pravi put.

Enciklika je pobudila veliko zanimanje u svemu svijetu. Sve jače svjetske novine donijele su tekst i komentare. Časopisi svih jezika objelodanjivali su pod raznim vidicima radove o ovom velikom dokumentu. Održavani su veliki kongresi koji su vas svoj program posvetili prikazivanju raznih tema iz enciklike. Malo dana iza njezinog objelodanjenja u listu »La Renaissance« Boris Zajčev, pravoslavni rus, ovako piše o enciklici: Prve stranice enciklike, sa svojim mirnim i odmjerenim periodama, koje imaju u sebi nešto »nijesam od ovoga svijeta« dozivlju nam u oči lice Pape (Vatikana), ovu čudesnu i jedinstvenu pojavu, s kojom se ništa na svijetu ne može isporediti ni izjednačiti. Država? Ne. Moć? Jest, ali ne kao druge. Divni organizam koji već kroz dvije hiljade godina stoji u ovom istom gradu gdje je i rođen, ne poznavajući ni vremena ni starosti ni umora.« »Predsjednik, diktator, monarh, govoreći narodu govori o sili, o oružju, o novcu, o intrigama. Riječi Pija XI jedva materijalne, mile, slične tihom šaputanju, prodiru u život, u ono što je u njemu najtragičnijega i najstrašnijega«. U časopisu »Le Jeune—Russe« (Mladorus) u broju kolovoz-rujan 1931, dakle odmah iza objelodanjenja enciklike, piše Aleksandar Tavačerna: »U času kad su ekonomske borbe na vrhuncu, Crkva katolička, vjerna svojim teološkim i historiskim načelima, stavlja se za sudca i miritelja u zamršenom procesu koga pred nas stavlja rad i kapital... To je činjenica osobite važnosti za one koji se, na jedan ili drugi način, zanimaju za socijalno pitanje i traže kršćansko rješenje... Iako ova enciklika odiše katoličkim duhom (Tavačerna je pravoslavni), ona daje nama, koji predstavljamo politčike oblike iza revolucije živih, duboko promišljenih misli koje izrazuju skroz naskroz istinu koja je potrebna i odgovara čovjeku. Mladoruski pokret treba da nađe oblik kako će ih primijeniti posebnim ruskim prilikama, ostavljajući ono što je u njima čisto katoličko. Time ćemo izvršiti našu dužnost prema istini nebeskoj i zemaljskoj«.

»Ruska Kršćanska omladina« preko svog predstavnika Fedotova ovako se izrazuje o enciklici u časopisu »La Cité nouvelle« odmah iza kako je čula za nju: svijet pozorno sluša riječi koje dolaze od glave katoličkog

kršćanstva... Nekatolici pače i nekršćani navikli su se da iz Rima čuju glas savjesti iznad narodnih i klasnih antagonizama koji dijele savremeno društvo. Ova važnost Rima, kao pravednog sudca u pitanjima Evrope — i svijeta — osobito je porasla iza rata, dok su lokalne crkve povučene u bujicu nacionalnih strasti. Po svemu izgleda da će novo Papino posredovanje biti ...moćni čimbenik u praktičnom rješenju današnjih živih socijalnih pitanja.«

S ovim se sasvim slaže sud Amerike o enciklici »Quadragesimo Anno«, koga nam ukratko prenosi »Glasnik«, a glasi ovako: Papsku poslanicu o socijalnom i privrednom uređenju mnogi Amerikanci hvale do neba« (591). Ali je Glasniku i Šemanu važnije što kaže jedan Baret, nego svi Amerikanci zajedno. Baret, kaže Glasnik, i to je mjerodavno, ne naziva je ni »Magna kartom slobode« ni »smrtnom osudom kapitalizma«, te nadodaje u zagradama: a tako je naziva katolička štampa! A mi nadodajemo da nije samo katolička nego i protestantska u Americi, kako je to spomenutim riječima priznao i sam Glasnik; i pravoslavna, što se vidi iz navedenih riječi pravoslavnih ruskih pisaca.

»Glasnik« bi imao u najmanju ruku mučati, ako neće da se složi sa cijelim svijetom i protestantskim i pravoslavnim i prizna da je enciklika »Quadragesimo Anno« Pija XI najvažniji putokaz za riješenje socijalnog pitanja, kao što je u svoje vrijeme bila »Rerum Novarum«.

* * *

Još neke zanimivosti iz službenog organa srpske patrijaršije. — (Encore sur la manière d' écrire du bulletin oficiel de la patriarchie serbe). — Svemu je svijetu poznato držanje meksikanske vlade prema katolicima kroz nekoliko zadnjih godina: stvoreni su protikatolički zakoni, katoličke škole su zabranjene, djeca moraju polaziti bezbožne socijalističke škole u kojima se ne smije spomenuti ime Božje, a u kojima se govori i proti svemu što je kršćaninu sveto; činovnici, koji se priznaju katolicima, istjerani su iz državnine službe, crkve su u nekim državama sasvim zatvorene, a u nekima zatvorene su u najvećem broju, svećenstvo je također iz nekih država sasvim istjerano, a u nekima su dozvolili da ostane samo po jedan svećenik za 200.000 vjernika, procesije i sve vjerske manifestacije drakonski su zabranjene. Istina je da je ovo katolike u Meksiku probudilo; oni se dižu, okupljaju i spremaju na najživlju obranu svojih vjerskih prava. Progonstvo ih je probudilo kao što je u svoje vrijeme probudilo i španjolske katolike. Ali je istina i ono što smo rekli: da su im dignuta i najelementarnija prava i da su proganjani kao što je bilo u vrijeme velikih rimskih progonstva.

Ovo je poznato svim svjetskim časopisima i novinama, samo nije »Glasniku« srpske patrijaršije. Za nj Calles ni Cardenas ni družina nijesu tirani iako su uzrokom svih spomenutih progonstva! On se čudi kada sjeveroamerički katolici traže od svoje vlade prekid diplomatskih odnosa sa ovim krvnicima i progoniteljima. Sjeveroamerički katolici znadu da su sa meksičkim katolicima, a to je cjelokupno meksičko stanovništvo, komu je nekoliko tirana silom sjelo za vrat, braća, jer ispovijedaju istu vjeru,

koja im nalaže da se osjećaju braćom po Bogu, pa gdje bili. Pa da i nemaju istu vjeru imali bi uvijek isti ljudski osjećaj, sućut, razumijevanje te bi imali potpuno pravo, a i dužnost da i stoga razloga traže prekid sa tako krvničkom vladom. Pitamo mi onda »Glasnik« neka nam izvoli kazati što su to tirani, ako meksički krvnici nijesu tirani? I zašto i on ne bi mogao imati malo razumijevanja i sućuti za 16,000.000 progonjenih katolika u Meksiku, jer i on ispovijeda najveći dio vjerskih istina koje su mu s njime zajedničke?

Piscu onog nezgodnog dopisa nije ugodno što se u unutrašnjoj američkoj politici katolička akcija sve više osjeća. On se čudi da je u državi Massachusetts zabranjeno da se u buduće sklapaju građanski brakovi. Mislimo da bi se i »Glasnik« imao s time slagati jer i prema onom što i on vjeruje i ispovijeda, valjani brak je jedino sklopljen pred Crkvom, jer to je Sakramenat! »Glasnik« se ne bi imao uznemirivati kad bi to bilo uslijed posjete guvernera Kurleja kod Pape, kako se tu kaže! Ne bi se imao uznemirivati niti radi antinudisbila koga je izdao državni kongres New Yorka opet uslijed toga što je Papa napao kult golog tijela. Ta i »Glasnik« ispovijeda pravila pristojnosti koja i Papa! — A najdraže bi nam bilo da nam je Glasnik kazao kako su se to roditelji oprli zakonskim zabranama uposlenja djece. Ako je tomu razlog jer da se kršćanska roditeljska vlast ne smije krnjiti, šta je tu zla, i šta se Glasnik stoga ima snebivati! Ta to bi bar moralo biti jasno da se kršćanska roditeljska vlast nad djecom ne smije krnjiti! Proti uposlenju djece u tvornicama i uopće u poslovima koji im nikako ne odgovaraju Crkva se je uvijek borila i to joj je svak upisivao u zaslugu.

Na koncu člankopisac završuje svoje »nazore« na katoličku Crkvu ovim riječima: »I na posletku u Njujork Tajmsu od 8 marta ove godine čitamo od jednog poznatog katolika: »Katolički ljudi treba da se ujedine. da bi mogli legislaturama reći, da ne smeju donositi zakone, koji su neprijateljski idealima katoličke Crkve«. A zašto ne bi to rekli legislaturama! Šta bi »Glasnik« rekao katoličkim ljudima kad bi rekli legislaturama da donose zakone protivne njihovim idealima! Ako bi se ovima čudio onda bi onima morao reći da su na svom mjestu i da su pravi katolici! A koji su to slabi ideali katoličke Crkve, da ih legislatura ne bi morala štititi! Mi ovu logiku nikako ne razumijemo!

U ovom članku ima još koješta što nikako nije suvislo. Mi nemamo mjesta da se na sve obaziremo, a držimo da i ne treba. Iz navedenih zapazaka vidi se kakvim duhom diše onaj koji ga je pisao.

* * *

Katolički dušobrižnik i »književnik« Dušan Milivojević. — (Le clergé catolique injurié par Dušan Milivojević). — Dušan Milivojević, u svom »umjetničkom« stvaranju nije znao naći ništa poštenijega ni pametnijega nego da napada katoličkog dušobrižnika. Već iz samog toga jasno je da je i njegova književnička nadarenost na nikakvom stupnju, kad nije znao da nađe nešto drugo ili nije znao da udre drugim putem. I još da je istina ono što piše, ni po jada! Izmišljati, izmišljeno

kojekako krpariti, stvarati neslane dosjetke i doskočice da se sakrije šupljina i neumjesnost predmeta: kakva je to vještina i umjetnost!

U tom stilu se je Milivojević raspisao u dva broja »Života i Rada« (Novembar-Decembar), pod naslovom: Vampir u župnom dvoru. Gotovo iz svake crte otskače nepoznavanje onog o čem hoće da govori, kao i neotesanost u prikazivanju. Među ono što on ne zna spada i ono što on piše n. pr. što katolički svećenici drže o »šizmatiku«, kako on kaže. Katolički svećenik neće nikada, a rijetko i koji obični vjernik, nazvati drugoga u dnevnom društvenom životu i razgovoru onako kako misli Milivojević. Još će mu manje reći da je »kužni šizmatik« a najmanje će mu reći da ne vjeruje u pravog kršćanskog Boga, presvete sakramente i u svetost poglavara Crkve, jer katolici znadu dobro da »šizmatici« Milivojevićevi vjeruju u Boga i u svete sakramente, a u svetost poglavara Crkve ne vjeruju ni katolici, nego onda ako je zbilja dotični poglavar lično svet. Katolici znadu dobro da je to naslov koji se odnosi na položaj i na službu. Milivojević od ovoga svega ništa ne zna. Ali on ne zna ni ono što katolici drže o duši »šizmatika« ili ako znade onda se zlobno nadmudruje i podvaljuje da katolici, i to katolički svećenici (!) sumnjaju da li »šizmatik« uopće ima dušu, i ako je ima da ju je već prodao rogatom! (620).

A što da se reče o podvaljivanju i tendencioznom nabacivanju na način kako svećenici katolički nameću i pobiraju razne takse. Milivojević je, izgleda, vješt kako se namješćaju takse, ali to nije naučio kod katoličkih svećenika nego je mogao naučiti na drugom mjestu (620—621). Naprotiv kad bi došao malo u doticaj sa katoličkim svećenikom vidio bi da je to sve drukčije, vidio bi da katolički svećenik ima veoma mnogo smisla za socijalni život i da redovito dobro razumije tuđu bijedu i nevolju. A Milivojević to bez sumnje ne razumije jer u protivnom slučaju imao bi osjećaja i za katoličkoga svećenika, te ga ne bi onako ni kriva ni dužna podlo napadao.

Još je Milivojević koješta nadrobio o onoj krilatici: Finis sanctificat media. To za katolike nije nikada vrijedilo, ali je vrijedilo za Milivojevića i to baš u ovom napisu, jer da dođe do nekakvog izvještačenog cilja, nabacao je svega i svačega. A šta da mu rečemo da kod katolika nema ni rekviuma ni rekvijuma (620) ni ekzercizma (622), već da se to sve zove drukčije. A nećemo mu kazati kako, već ćemo ga zamoliti neka prije nauči, pa onda neka piše onda kada bude znao, a dotada neka muči.

* * *

Prvih dvanaest crta u Erdeljanovićevim »Osnovama Etnologije«. — (Les fausses affirmations dans les premières 12 lignes des »principes d' etnologie de M. Erdeljanović). — Prve crte, uvod u Erdeljanovićevim »Osnovama Etnologie« činile su nam se nekako na mjestu, ali prije nego smo pročitali što on kaže u samoj knjizi. No kad smo pregledali što je sve tamo napisano i zbacano bez reda, bez znanstvene spreme i sa nevjerovatnim nepoznavanjem stvari, onda smo vidjeli svu besmislenost uvoda i preuzetnost onoga koji je smogao dosta snage da ga napiše, onda smo vidjeli da su ove »Osnove« bez ikakve osnove, ali zato pune izmišljotina kao što je to običaj kod svih

evolucionista. Drugi ostavljaju svojim potomcima nešto drugo u baštinu, a oni, jer nemaju ništa boljega, ostavljaju evo ovakova maštanja.

Prve dvije crte glase: »Ova je knjiga napisana sa napomenom, da na prvom mestu posluži za pouku našoj omladini kako srednjih tako i visokih škola«. Mi držimo, da je tu bilo pred očima ono što je svim onima koji danas pišu školske udžbenike, i to svake godine nove. Svak dobro znade, koja im je prava svrha, samo pouka nije nikako. To je moralo biti pred očima i g. Erdeljanoviću. Ili ako je slučajno mislio i na pouku, onda bi g. Erdeljanović morao znati da maštanje nije nikakva znanstvena metoda, kao što nije znanstvena metoda ni prodavanje za gotovu činjenicu hipoteza, koje su samo proizvoljne hipoteze, bez ikakve znanstvene osnove.

Uvjereni smo stoga da ove neosnovane »osnove« ne će pobuditi interesa za etnologiju, kako to pisac očekuje, nego će pobuditi interes i težnju za onakim tvrdnjama koje više odgovaraju neobuzdanim željama i neznanstvenom odgoju. Zato s pravom pisac govori da je ovo prvi spis ove vrste u našoj književnosti, jer zbilja teško ćemo naći spis o ovom predmetu, a da je u njem izrečeno toliko sasvim neosnovanih tvrdnja.

Pisac nema pravo kada kaže da će spis korisno poslužiti onima koji se žele upoznati sa predmetom ove nove nauke. Mnogi se žele obavijestiti o ovom predmetu, što je veoma pohvalno, ali ih ova knjiga u mnogočemu neće obavijestiti nego će ih zavesti u bludnju. Pošto ovaj predmet nije obrađen po naučnoj metodi to se pisac vara kada kaže da će neko iz nje saznati glavnije naučne rezultate iz područja etnologije. Čitatelj ne može iz nje saznati glavne naučne rezultate, nego će saznati za kojekakve pretpostavke, koje su stavljene na mjesto naučnih rezultata, a u stvari su sasvim proizvoljne željice kojeg pisca koji nezna ili neće na zna za znanstveno stanje znanosti.

Ovu knjigu ne bi smio uzeti u ruke niko koji želi da se ozbiljno uputi u etnologiju. Naročito ne smije biti školski priručnik jer u mnogim pitanjima uči neistinu i zavodi učenika. A škola nije za to.

* * *

Repićeva i Gregićeva mudrost o čudu u slavonskom bunaru. — (Les attaques déraisonables contre le miracle).— U br. 8—9 »Savremenih pogleda« iz Slavonskog Broda govori se o nekakvom čudu u jednomu slavonskom bunaru. Dva su nastavka. Ali kao uvod prvome, koga je napisao neki Matija Gregić, stavilo je uredništvo (V. Repić) svoju bilješku, tako te možemo smatrati da su tri sastavka. Sva tri su napisana za istu prigodu i odnose se na istu stvar. Sva tri imaju istu odliku: ne znaš koji je pliće, smušenije i zlobnije skovan i ne znaš koji odaje većega neznalicu. Mi bi ipak nekako dali u tom prvenstvo Repiću, jer njegov je uvod u ono nekoliko Gregićevih smušenih riječi; a on je napisao i drugi sastavak o istoj stvari, jer mu se je jamačno Gregićev činio premalen i nedotjeran, pa je htio da ga popuni i da tako pokaže svoju mudrost. I stoga jer je Repić malo više tu napisao, u njega je izašlo i više besmislica.

Repić i Gregić uhvatili su neku prigodu, ako se je uopće zbila, a sigurno nije se zbila onako kako to oni kažu, da napadaju vjeru u čudesa. Stoga Repić pobjedonosno počinje: Svakog čuda za tri dana i misli jadan da je sva čudesa oborio! I ne shvaća šta narod misli sa ovom izrekom. Isti onaj narod koji tako znade reći, kad je toj izreci mjesto i vrijeme, vjeruje u čudesa, ali prava čudesa koja nijesu za tri dana već traju hiljadama godina i trajat će do vijeka. Narod u njih nije nikada posumnjao, kao što nijesu posumnjali ni umnici, koji su ih sa svim znanstvenim dokazima utvrdili kao sasvim historijske činjenice. Svak u njih vjeruje osim Repića i Gregića i ako ko ima njihova kova. No neka znadu da ne znadu ni šta je čudo u Crkvi katoličkoj i u znanosti, te ne samo da ga svojim »mudrim« izrekama nijesu pobili, već ga se nijesu ni dotakli. I pozivljemo ih neka obore bar jedno od onih, koja takvim priznaje Crkva, te će imati tu rijetku čast da će oni biti prvi u tom redu, jer su to i drugi pokušavali, ali nikomu ne pođe za rukom. Dakle ipak im je prigoda da se proslave makar na taj način, kad su se onako zamjerili besmislenim pisanjem.

Da pokažu svoju mudrost ne treba da se Repić i Gregić vrte oko vrpoljačkog bunara. Ima sva sila čudesa koja takim Crkva priznaje: čudesa našega Spasitelja Isusa Krista, mnoga čudesa tijekom povijesti i danas na raznim mjestim i osobama, ali koja je Crkva priznala, zatim brojna lurdska čudesa. Eto prigode za Repića i Gregića! No jamčimo da se na tom polju neće ni pojaviti, jer dotle nije doprla njihova mudrost.

Potanje nećemo ulaziti u ova tri smušena spisa niti ćemo ih analizirati jer koliko je crta toliko je besmislica i pravih gluposti, opet s tom razlikom da se to u većoj mjeri opaža kod Repića jer je on više napisao.

* * *

Jedan nesavremeni školski priručnik. — (Un manuel d' histoire plein de fausses affirmations).— Prof. Vasilj Popović tiskao je školski priručnik za povijest novoga vijeka. (Opšta istoria novoga veka za srednje i stručne škole, 1 deo), koja je prepuna krivih tvrdnja i historijskih neistina. Tako je Popović držao da je zgodno da baš sada hvali slobodne zidare ističući njihove velike zasluge. Oni su »Humani ljudi, koji su hteli da moralno i duhovno oplemenjuju sebe i druge i da razvijaju altruizam... Slobodni zidari rade tiho i bez reklame na osnivanju i održavanju humanih ustanova. Oni šire versku snošljivost.« (180).

Da bude Popović tiskao svoj hvalospjev pred nekoliko godina, prije negoli se je onako proslavio »brat« Staviski sa legijom drugih velikih i slavnih ljudi, kako ih zove Popović, valjda svak ne bi opazio svu neistinu njegovih riječi, i čudni sarkazam koji su u njima krije. Popović je morao osvijetliti primjerima onako apodiktičnu tvrdnju o humanosti i altruizmu slobodnih zidara. Mogao je donijeti za primjer baš to kako je n. pr. iz »humanih i altruističkih« razloga slobodni zidar Staviski sa bratijom pokrao preko 300 milijuna franaka tuđega nov-

ca i upropastio na hiljade siromašnih obitelji u Francuskoj. Eto u tom se stilu razvija humani i altruistički rad braće framasona, koje Popović preporuča školskoj djeci da se u njih ugledaju. Ili što Popović nije počekao koji decenij ne bi li naša javnost bar nešto zaboravila od one bruke koju su »humanitarna i altruistička« braća framasoni doživjeli kod nas ove dvije godine. Ta svoj su našoj javnosti posve dobro poznate brojne činjenice i osobe, iz područja slobodnozidarskih loža, koje su na temelju arhivalnih dokumenata objavili naši prvi historici, a gdje se veoma lijepo vidi što su kod nas učinili slobodni zidari. (Brojni dokumentovani članci u Hrvatskoj Straži od Dra Janka Šimraka, sveuč. profesora, koje su prenijeli i drugi listovi; izdanja Moderne socijalne kronike [Mosk] u Zagrebu). Što Popović nije počekao da se zaboravi kako je masonerija kod nas radila za interese Francuza, te kako je ona pod vodstvom masona Imbre Tkalca »Hrvata« masona, talijanskoga i madžarskoga saveznika, radila kako bi Hrvate dala Talijanima i Madžarima, te kako je u to doba (1871) Eugen Kvaternik poginuo braneći Hrvatsku, a Imbro Tkalac, framason kao rodoljub »Hrvat« umro 1912 kao visoki činovnik talijanskoga ministarstva! Što nije počekao da se zaboravi što je humani i altruistički brat Vakanović učinio kad je Madžarima otvorio put u Hrvatsku, te kako su hrvatski »rodoljubi« masoni služili strahovladi Madžara Khuen Hedervarya, i kako se je »brat« i rodoljub Špiro Brusina, sveuč. prof. morao odreći i sveučilišne katedre i ravnateljstva prirodoslovnog muzeja, zato jer se je proti njemu, kao Khuenovom savezniku, digla hrvatska javnost. Zašto nije počekao da prestanu bježati iz framasonskih loža u Francuskoj i kod nas kao iz najomraženijeg društva radi njegovih zlodjela i nijekati da su njegovi članovi, kao što su prošle i ove godine bježali i nijekali toliki francuski ministri i drugi visokopoloženi, i kao što je kod nas nijekao poznati Folnegović, ne bi li sa sebe digli javnu sramotu radi nedjela koja su učinile framasonske lože. Dobro je da se Popović sjeti izjave koju je dao bivši veliki meštar »Velike Francuske Lože« Albert Vigneau, kada je istupio iz lože. U toj je izjavi i ovo: kažu da je masonerija »društvo slobodnih građana, dobrog vladanja i zdravog suda, koji traže da saznadu istinu na svim područjima... Laž! Ja, koji sam stari mason, stari časnik moje lože, ja to kažem, ja to tvrdim, to je laž!.. U masonskim se radionicama najviše radi o političkim intrigama, o antiklerikalizmu, o laicizmu, u najgorem smislu riječi...« (Nova Revija, 1935 str. 57). A što se napose tiče tamnog protivjerskog rada sve to lijepo osvjetljuje najnovije djelo: Masonstvo protiv kat. Crkve od Dra Antuna Pilepića.

Popović bi morao znati da školske knjige nijesu za to da se prekonjih vjeruje osim Repića i Gregića i ako još ko ima njihova kova. No neka i kod nas učinili najviše zlodjela, te nemaju u sebi ništa humanoga ni altruističkoga. Ona se mora izbaciti iz škole.

* * *

Vasilj Popović nezgrapno prikuhava davno zabačene intrige. — (Un professeur d' universite de Belgrade répète

contre l' Eglise catholique ce que la science a rejeté depuis logtemp). — U svojoj »Opštoj istoriji novoga veka za srednje i stručne škole« Popović gomila toliko neistina i tendencioznih tvrdnja da ova knjižica, a naravski ni njezin drugi dio, ne bi smio ući u ruke nijednog učenika niti ijednog intelektualca, ako on valjda ne bi baš htio vidjeti kako se neistine pišu.

Mnogo je toga tu nadrobljeno što odaje i skrajnje neznanje i veliku tendencioznost. Molimo Popovića da nam dokazima utvrdi je li ono srednjevjekovno crkveno shvaćanje o zemlji kako on krivo misli (8). — Neka nam Popović kaže šta znači ono da je kršćansko stanovište priječilo da se usvoji i duh staroga vijeka, te neka nam kaže ko je spasio stare klasike i umjetnička djela ako ne crkveni ljudi (17). — Neka nam kaže kada i gdje je to bila borba između Pape i biskupa za vrhovnu vlast u Crkvi, koja bi ometala uspješni rad reforme? Gdje su mu dokazi za izmišljenu tvrdnju da je Papa utvrđivao svoju vlast u Crkvi nad biskupima, kao što su vladari dizali svoju vlast nad velikašima! Gdje mu je logika kad kaže da su Pape sami uvidjeli potrebu reforme i proveli je, a rekao je malo prije da su je oni ometali svojom borbom sa biskupima! (69). — Gdje je Popović naučio da je katolička stranka proizvela pokolj Hugenota 1572 na dan sv. Bartolomeja, te ko mu kaza da je Papa za to priredio svečano blagodarenje! (72). — Je li to istorija, sveuč. profesore Popoviću! — Ko je formulisao onu izreku: Cilj opravdava sredstvo? Popović kaže: potomstvo. A koje je to potomstvo? Da nije ono koje ne zna šta je Crkva Katolička, ni šta su Isusovci, kojima Popović prišiva gornju izreku. Formulisalo ju je tako potomstvo, među koje spada i Vasilj Popović. A mi ćemo mu kazati da su ponuđene velike svote novca onomu koji dokaže da se gornja izreka zbilja može primijeniti radu Isusovaca. Ove velike hiljade čekaju Popovića, jer ih još niko nije digao. On će ih sigurno dignuti, jer kako kaže ova dokumentovana (!) knjiga on raspolaže neoborivim dokazima! (69—70). — Popović slabo gleda Papinu ustanovu: Index librorum prohibitorum (70). A Papa je za to imao najjače temelje što nam potvrđuje svagdanji život. Molimo Popovića neka nam kaže ima li još igdje slična ustanova. — Molimo Popovića da nam dade jednu svoju studiju o ustanovi inkvizicije, kad je on onako »znanstveno« pripisuje Papi; te da nam usput kaže kako se je to papinska moć održala i rasla prije inkvizicije, te kako se je održala i rasla poslije, ako Papa i katol. Crkva duguju svoju moć i uticaj inkviziciji, kako on misli

Nećemo dalje. Ovakih neistinitih tvrdnja ima još. Pjesma a ne povijest! Ova knjiga ubija djecu moralno i intelektualno, radi proti samoj svrsi škole, stoga ne bi imala nikada biti školskim priručnikom.

* * *

Pamflet Alfreda Rosenberga o mitu XX vijeka. — (Le pamphlet d' A. Rosemberg sur le myte du XX siècle). — Alfred Rosenberg napisao je pamflet pod naslovom »Mit XX vijeka«. U njemu, jednom baltičkom rusu, nema ništa njemačkoga. Ipak mu je pošlo za rukom da uđe u milost njemačkih vlastodržaca. I dogodilo se je ne-

vjerojatno: on, u kom ne teče nijedna kap njemačke krvi, videći da nova Njemačka ide za starim ciljem ali novim putem, stao je propovijedati novo božanstvo koje će osloboditi njemački narod, ali ako mu se ovaj narod bude klanjao. To novo božanstvo jest samo njemački narod, njegova krv, jest njemačka rasa. On sam mora se sebi klanjati, i njemu, kao stvorcu svih drugih rasa i svega što igdje išta vrijedi, moraju se klanjati i svi drugi narodi na svijetu. oni su sluge i poklonici velikog, neshavtljivog vječnog božanstva: njemačke germanske rase i krvi.

Sasvim dosljedno Rosemberg u svom pamfletu najjače napada kršćanstvo, jer je ono u posvemašnjoj opreci sa njegovim novim božanstvom. Kršćanstvo je zasnovano na takim historijskim činjenicama i utvrđeno takim historijskim dokazima da se Rosenberg nije ni usudio da ozbiljno pokuša pobijati osnove kršćanstva, već ih pobija samo govorničkim frazama, laskajući u isto vrijeme staroj prirođenoj njemačkoj sklonosti da sebe vide iznad svega i u svemu. Kršćanstvo je zato ostalo u Njemačkoj na starim svojim položajima s tom razlikom da su se sada njemački katolici okupili oko svojih duhovnih pastira daleko bolje nego prije i zbili su svoje redove na obranu jače nego prije Hitlerove i Rosenbergove pojave. Rosenbergov Mythus postao je u znanstvenim krugovima pravi mitus, predmet kojim se svak ruga, jer ga je sama mašta izmislila i stvorila do u najmanje sitnice ukoliko se odnosi na kršćanstvo i u koliko proriče i propovijeda germansko božanstvo komu bi se imali svi drugi klanjati. A postao je pravi mitus i za široke mase. Početno oduševljenje naglo pada te i široke mase podrugljivo govore o nesuđenom božanstvu: njemačke krvi i o njenom propovjedniku Rosenbergu.

Moramo posebice spomenuti da su se katolici snašli u pravo vrijeme, te su pamflet najenergičnije odbili. Katolički učenjaci analizirali su stavak po stavak iz ove basne i dokazali svu njezinu neosnovanost i izmišljenost. (N. pr. u Amtsblatt des Bischöflichen Ordinariates, Berlin: Studien zum Mythus des XX Jahr.; Der Apostel Paulus und das Christentum. Nachtrag zu den Studien z. Myt. d. XX. Jahr. — Grundfragen der Lebensauffassung u. Lebensgestaltung. Fünfter Teil der Studien z. Myth. d. XX. Jahr.; s protestantske strane n. pr. Wilhelm Florin, Rosenbergs Mythus und evangelischer Glaube, 1935).

S ovim držanjem njemačkih kršćana: katolika i protestanata prema Rosenbergovim basnama slaže se i kritika u našoj literaturi. Jov. Jovanović (Pregled, sept, 1935) ovako završuje svoju ocjenu: Knjiga Der Mythus des XX Jahr. Alfreda Rosenberga ne može izdržati istorijsku kritiku... Tradicionalni pangermanizam dobio je drugi oblik i tumačenje, a sadržaj i cilj su ostali isti. Argumenti g. Rosenberga nisu ni filozofski ni religiozni, oni su čisto politički«.

* * *

Veliki prirodoznanci klanjaju se premudrom Bogu. — (Les grande savants naturalistes adorent la sagesse infinie de Dieu). — Vas svemir je silno umjetničko djelo, i to ne samo u

svojoj cjelini, već u svakom i najmanjem dijelu. To priznaje, bez velika premišljanja, svaki priprosti čovjek kad se na pogled ovoga silnoga kolosa, potaknut njegovim tačnim radom, klanja velikomu Bogu, koji ga je stvorio. Ali ne samo priprosti ljudi bez velikih škola, već Mu se klanjaju najveći učenjaci iz prirodnih znanosti. I oni Mu se klanjaju sa još jačom sviješću i žarčijom ljubavlju upravo stoga, što oni poznaju veliko djelo Božje bolje i svestranije negoli obični ljudi. Njima nije treba da se penju u zvjezdane visine, pa da tamo traže uređaj i ljepotu. Svaki i najmanji cvjetić koji raste u našem vrtu ili koga gojimo u kući govori nam o veličanstvu i mudrosti Božjoj. I u najmanji cvjetić uloženo je toliko umnog rada, računanja i nevjerojatno dalekovidnih predvidanja, da se čovjek smatra sretnim ako može analizirati bar nešto od toga i saznati kako se zbiva bar jedan dio onoga što se zbiva u cvijetu.

Ovaj nedokučivi uređaj silio je velike prirodoslovce da ispovijedaju premudroga Boga. I silio ih je tim više što su vidjeli kako se Bog služi veoma jednostavnim sredstvima da postigne najuzvišenije i najsređenije pojave. Evo što na pr. o uređaju svijeta i o Njegovom Ureditelju govori veliki kemičar i geolog Karl Gustav Bischof: »Ništa na svijetu nije samo sebi svrha; sve je stvoreno za viši cilj; i sami čovjek tu je, da Boga štuje, da se pripravi na vječnost. Među uglednim prisutnicima (govorio je na jednom sastanku) sigurno nema kratkovidnih ljudi, koji bi mislili da kadikada u prirodi vide besciljno upravljanje. Ali ako bi negdje slučajno bio kakav kratkovidan čovjek, ništa ga neće prije osvjedočiti, da Bog ništa ne radi bez cilja, kao promatranje jednostavnih sredstava, po kojima Bog proizvodi velike stvari. Moramo prepisati samo ograničenom našem svaćanju, ako vladajuću ruku Božju nevidimo posvuda, u svim pojavama. Uspije li nam da dokučimo sređenost i izmjeničnu ovisnost stvari tada vidimo da **Providnost** vlada posvuda, tada vidimo na sve strane da neizmjerno dobro biće upravlja svijetom«. (Aus Vorträgen a. d. Hochschule zu Bonn; isp. Natur u. Kultur, Nov. [1935] 458). A Werner v. Siemens, poznat sa svojih velikih zasluga na polju elektrodinamike i telegrafije o premudrom Bogu ovako govori: »Što dublje prodiremo u harmonično, nepromjenjivim zakonima uređeno, a ipak našem umu sakriveno djelovanje prirodnih sila, tim više osjećamo da moramo biti ponizni, tim življa biva naša težnja da dobro crpemo iz ovoga zdenca našega znanja i snage i tim se više divimo mudrosti Božjoj, koja neopisivo mudro sve uređuje, koja do u najmanje sitnice prodire vas stvoreni svijet«. (N. u. K. Nov. 1935. s. 489).

Tako su o Bogu i prirodi govorili veliki prirodoslovci, kojima je priroda bila kao stepenice kojim su se penjali Bogu. A šta da rečemo o onim mudrijašima koji kažu da im ne treba dalje od prirode, pošto ih je ona najela, napila i obukla? Da ih valjda ne bi morali isporediti sa životinjama, koje se posluže jaslam i koritom i ne treba im drugo ništa? Da im nije mudrovanje slično postupku ovih bića!

* * *

Jedan primjer najnatražnijega zaglupljivanja. — (Comment les ignorants attaquent l' Eglise). — Mi smo i dosada imali priliku da se pozabavimo jednim nevjerojatno natražnim, reakcionarnim poduzećem, koje se zove popularba biblioteka (Pobi). Kada bi neko htio imati primjer kako se neznalački piše, kako se hoće da drugoga reakcionarno zaglupljuje, i kako se, ne na svakoj stranici, već na svakoj crti drugoga zlobnim izmišljanjem neistina zavodi, našao bi ga u pamfletima pod gornjim naslovom. Oni imaju i podnaslov: mjesečnik za savremena pitanja, a uvjereni smo da se je poduzeće prevarilo, jer mjesto »za savremena pitanja« imalo je staviti: »za savremena zaglupljivanja«.

Ovim zapaskama dao nam je povoda pamfletić spomenutog poduzeća, a zove se: Crkva i društvo u 19 stoljeću, od nekoga Crnića. Mi nemamo ni vremena ni volje ni prostora da se bavimo čijim klevetama. Ali ovdje ih je toliko da moramo bar upozoriti na njih. Ovdje se na dlaku Crnić drži one: Finis sanctificat media. On se smiono hvata svake podvale i neistine samo ako ona može poslužiti njegovoj zlobno zamišljenoj svrsi: oklevetati Crkvu i njezin rad. O tom nas uvjerava svaka stranica ovog crnoga Crnićevog pamfletića. Kad je na prvih nekoliko stranica nadrobio svega i svačega, imao je nečuvenu snagu da reče i to da je to povadio iz Maletova udžbenika, koji da se upotrebljava i u katoličkim francuskim školama! Kad on to znade reći, jednu skroz izmišljenu podvalu, jasno je gdje smo i s kim imamo posla!

Posebice neznalački i zlobno napisano je ono nekoliko crta o Crkvi i radničkom pokretu, jer u tom i jest sva težnja Crnićeva da omrazi Crkvu sa radničkim staležom. Socijalnim enciklikama Leona XIII i Pija XI dao je krivo značenje. Istrgao je iz njihova središta pojedine ulomke, dajući im sasma drugo značenje, a ne ono koje imaju u samim enciklikama. Skroz naskroz je izvrnio smisao ovih enciklika i podmeće im smisao kojega Leon XIII ni Pijo XI nijesu imali ni na kraj pameti.

U zaključku je izasuo i ono što mu je ostalo od pređašnjih stranica. Oborio se je na Sv. Pismo koje on tumači na njemu svojstveni drski način. Krivo tumači povijest Crkve, njezino današnje stanje, njezin stav prema socijalnim pitanjima i napretku, sv. Oca optužuje radi ideja na koje on nije nikada ni pomislio, pače koje on osuđuje.

Evo kakvom metodom Pobi obrađuje svoja pitanja. Naravno, njega preporučuje Književnik (br. 10, 1935) glasilo »hrvatskih« pisaca: **Durmana, Torglera, Remira, Barbussea, Juhna, Aldanova, Annette Vidala, Lajoša Korvina** i družine jer se služe istim metodama u svom »socijalnom« radu. A preporučaju ih i židovski listovi.

* * *

Vjeroispovijest bivšeg ateiste prirodoslovca Bölsche-a. — (Bölsche, un naturaliste bien connu renie le materialisme). — Kada se je pred tri godine u našoj literaturi pojavila knjižica: »Poreklo čoveka« od Bölsche-a mi smo o njoj progovorili naglasujući mnogu od njezinih neosnovanih evolucionističkih tvrdnja, koje je Bölsche postavio, ne jer bi to tražila znanost i zbiljske činjenice, nego jer je to

tražio njegov materijalistički nazor. Nijedna od njegovih evolucionističkih tvrdnja nije ni danas nimalo bolje utvrđena. Sve je to bilo zasnovano na materijalističkim pretpostavkama.

Danas su međutim kod Bölschea nastale promjene. (Isp. Natur u. Kultur, November, 1935). Njegov materijalizam nije ga mogao zadovoljiti te ga ostavlja i okreće se k duhovnim vrednotama. Vas napredak i tobožnja snaga ne može nas umiriti, veli on. Uviđa da je religioznost čovjeku danas potrebna i da će mu biti uvijek potrebna. Išli smo, kaže, u našem neobuzdanom istraživanju tako daleko da smo došli do granice materijalizma, ali treba ga zabaciti jer nam treba Bog. To on govori za se i za druge prirodoslovce. No ne samo da vidi da ne može bez Boga, već priznaje da moramo biti i kršćani, iako njegov pojam kršćanstva nije sasvim ispravan. To je ipak veliki korak naprijed k pravome putu.

Bölsche je udario putem kojim su pošli svi jači prirodoslovci. Oni su u najvećoj većini, 98 % bili duboko religiozni baš zato što su se svestrano bavili djelom ruku Božjih, prirodom, koja im uvijek govori o svom Stvoritelju. Nju je, eto, počeo razumijevati i sami Bölsche.

Bilo bi lijepo i logično kada bi poduzeće »Nolit«, koje se je požurilo da štampa neznanstvenu i materijalistički pisanu knjižicu Bölscheovu: Poreklo čoveka, u prozirne demagoške svrhe, sada objavi i njegovo svraćanje od materijalizma k duhovnom nazoru, k Bogu, ka kršćanstvu. Tim bi nešto popravilo kod onih, koje je zavelo neznanstvenim basnama iz Bölscheove knjižice. Vidjeti ćemo hoće li Nolit imati snage da to učini!

* * *

Otkuda život? — (Quelle est l' origine de la vie). — Usprkos današnjem napretku biologije i skretanju biologa prema vitalizmu i spiritualističkom naziranju na svijet, još nijesu ni kod nas iščezle sve predrasude o postanku života. Još kod nas ima fizičara i kemičara koji se pozivaju na Engelsa kao auktoritet u fizici i kemiji (!) i njegovom pomoću hoće da dokažu da je život iz materije. Moramo priznati da im je to danas jedino utočište: nekvalifikovani auktoritet kao što je tu Engels i predrasude na koje se je i Engels naslanjao.

Takav jedan od naših pisaca jest V. Bikić u svom sastavku o materiji (Savremeni pogledi, 11—12 str. 279). Život se je razvio iz materije, a to stoga jer to kaže Marx i Engels! Jesu li to predrasude, kako li se to zove! Istina, pisac kaže da to potvrđuju i današnji fizikalni eksperimenti. Ali se u tom ljuto vara.

Da ne idemo dalje u povijest kemije i biologije čujmo što o tom govori I. Đaja (Tragom života i nauke, Beograd 1931): »Prvi postanak žive materije kakva nam je danas poznata, ne izgleda nam tvorevinom koja neposredno proishodi iz prirodnih afiniteta i osobina materije, kao što je postanak kakvog hemijskog jedinjenja ili kakvog kristala. Pre svega nevidimo da neorganska materija naginje građenju žive materije, jer ova postaje samo razmnožavanjem, t. j. potiče iz osobina života a ne neorganskog sveta. Osim toga živa materija i u najosnovnijim oso-

binama svojim izgleda nam odviše složenim mehanizmom, a naročito ne toliko složenim koliko podešenim i prilagođenim, da bismo je mogli shvatiti neposrednom fizičko-hemijskom tvorevinom, u čijem izgradivanju nisu uzeli udela činioci onoga reda kojima se pripisuje docnija evolucija i prilagođenost živih bića.

Nema dokaza da ma koje živo biće može postati iz mrtve materije bez učešća samoga života. Živa bića, pa i najprostija, nisu samonikla već proizhode od drugih živih bića« (8—9). »Možemo govoriti koliko hoćemo da živa materija postaje iz neorganske ali je sve manje izgleda da će se život moći stvoriti iz onoga što sadrži, bez učešća života.

Ako se zamišlja da je život začet u sredini u glavnome sličnoj ovoj u kojoj danas buja, jedinom saradnjom sila koje su nam poznate, zašto se to danas ne dešava? Ne umemo saglasiti te pogodbe koje su nekada vladale na zemlji? Ali svaki biolog oseća da je tu nešto drugo po sredi, i da je u pitanju nešto drugo nego jedna hemijska formula, stepen vlage, termometarska visina, i tome slično«.(5).

Je li onda »jasno«, kako to Bikić prema Engelsu i Marksu kaže, da je živa materija skup forma kretanja materije? Ili je jasno baš protivno, ali što ni Marksu ni Engelsu kao ni danas Bikiću ne ide u račun, pa to moraju zabaciti jedino sa svojih predrasuda, te tako drže u bludnji i sebe i drugoga! Moderni biolozi fizičari i kemičari sa L. de Broglie-om i Plankom, koje i Bikić spominje, kao i I. Đaja uče sasvim protivno onomu što govori Bikić, koji se slijepo kune na Engelsove natražne predrasude.

KNJIŽEVNI PREGLED

JERONIMSKA OVOGODIŠNJA IZDANJA. — Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima u Zagrebu dalo je i ove godine svoja redovna i izvanredna izdanja. — U redovna izdanja (5 knjiga za 20 din.) spadaju »Evanđelist« od preuzv. nadbiskupa Šarića; Pučke veterinarske pouke »Bolesti domaćih životinja« od Koudelke; »Gorančice« od Petranovića, zanimiva zbirka pripovijesti; »Diljem sela« od Dr. M. Ivšića, glavna poglavlja o seljačkom pitanju; te poznati svetojeronimski kalendar »Daniica« kod nas najpoznatiji i najobljubljeniji. — U vanredna ovogodišnja izdanja ušle su: »Kraljica Hrvata« od dra Velimira Deželića, st., gdje je pjesnik opjevao veliku ljubav Hrvata prema Majci Božjoj, koju mi častimo u brojnim svetištima. — »Hrvatska povijest« dra Otona Knezovića, franjevca, život Hrvata do Habsburgovaca. Ovo je prvi dio, a drugi će slijediti. — »Crkva i država« od Dra A. Juretića, gdje je pisac prikazao kratko sve što moramo znati o ovom važnom i nadasve savremenom pitanju. — »Bog među nama« od fra Ignacija Radića o Presv. Oltarskom Sakramentu. — Član društva plaća jedamput zauvijek 10 din. te onda ima n. pr. sve ovogodišnje knjige, devet ih, za 40 din! — Zato je u interesu svakoga da se začlani u Svetojeronimsko Društvo.

*

ŠĆETINEC Dr. Juraj, SOCIJALNA ORGANIZACIJA FAŠIZMA. Zagreb, 1935 str. 47. Cij. 11 din. — Društveni istem zasnovan na načelima liberalnog individualizma pokazao je svu svoju slaboću posebno iza rata kada je svojom moralnom beznačelnošću doveo svijet u sadašnju krizu. Dvije struje hoće da ga nadomjeste: jedna koja ide za društvenom solidarnošću, i druga za potpunim rušenejm svega što postoji, u komunističkom stilu. Među prve spada danas poznati korporativistički sistem. Jer je ovo sistem koga su neke države usvojile i koga provode u život, to nam Dr. Šćetinec u ovoj studiji prikazuje glavna načela korporativizma kakav je zamišljen u Italiji i to u šest poglavlja: Osnovna načela fašizma, struktura fašističke korporativne organizacije, radni odnosi u fašističkom sistemu, radne i životne prilike radnika, fašizam i socijalna reforma. Solidno obrađeno djelce daje jasan uvid u ovo savremeno pitanje.

*

ŠĆETINEC Dr. Juraj, KORPORATIVNO UREĐENJE DRŽAVE s obzirom na novi austrijski ustav. Zagreb, Str. 50, cijena 10 din. — Dok u gornjoj studiji pisac proučaje kako je Italija zamislila uređenje države i kako ga provodi u djelo, u ovoj se bavi korporativnim uređenjem kakvo je usvojila i kakvo provodi Austrija. U šest poglavlja proučaje osnove korporativnoga austrijskog tipa, a te osnove sačinjavaju kršćanska socijalna načela, te proučaje njezine sastavne djelove i primje-

nu u praksi. — Ova je studija temeljito obrađena te zaslužuje svaku pažnju danas u vrijeme društvenih strujanja. — Dobije se u većim knjižarama i kod pisca: Zagreb, Malinova ul. 34.

•

ŽIVOT SV. TEREZIJE OD MALOGA ISUSA. Napisala ona sama. Zagreb, Naklada Glasnika Srca Isusova. 1935. Vez. 45.— Broš. din. 35. — Sveta Terezija od Maloga Isusa veoma je obljubljena u našem narodu. Prevodilac i izdavač ovoga životopisa išli su za tim da ljubav prema svetici ruža što bolje raspale, te su posve ispravno pogodili da za to nema ništa zgodnijega negoli je životopis kog je napisala ona sama. Terezija je pisala puna iskrenosti i jednostavnosti, bez ukrasivanja i izvrćanja. Tu vidimo i ono što ona zove svojim manama iz djetinjske dobe. Jer je Terezija u svom životopisu dala vjernu svoju sliku, on se je tako raširio u katoličkom i nekatoličkom svijetu. — I mi ovaj lijepo opremljeni prevod najljepše preporučamo.

•

PILEPIĆ Dr Antun, MASONSTVO PROTIV KATOLIČKE CRKVE. Split, Hrvatska Knjižara. Str. 170. — Slobodno Zidarstvo, dobro poznato zbog svoga kobnog uticaja na razvoj povijesti, osobito je postalo poznato sa svojih zločinstva, kroz ove zadnje dvije godine. Glavna mu je zadaća raditi proti Crkvi katoličkoj. Ovaj rad, sa naročitim pogledom na rovarenju masona u Italiji proti Papi i njegovoj državi, obrađuje dr. Pilepić u svojemu djelu. Šest je poglavlja: Zmaj i žena, Oni koji su ujedinili Italiju, Na Apeninskom poluotoku, U rimskoj državi, Od katakomba do Prodora kod »Porta Pia«. Pisac je na dokumentima pokazao da je navala na papinsku državu djelo masona, koji svoj protikršćanski rad provode svagdje gdje je doprla Crkva. Crkva je međutim nepobjediva, što pokazuje i njezina trajna pobjeda nad svim podvalama masonerije. — Djelo će dobro doći svakom intelektualcu.

•

KOSIR Dr. fra Vencel, KRŠĆANSKI NAUK. Mostar, Hrvatska Tiskara, 1935, Str. 179. — Dr. Kosir, koji je svojim radovima pokazao da ima mnogo praktičnog smisla, odgovorio je davnim željicama našega svijeta, napose onoga u Bosni i Hercegovini, kada je priredio i izdao njihov najomiljeniji priručnik za vjersku pouku, staru glasovitu Biskupovaču od biskupa fra Augustina Miletića. Kršćanski je svijet zavolio Biskupovaču jer su u njoj iznesene kršćanske vjerske istine, rastumačene laganim načinom, pristupačnim najširim pučkim krugovima. A Biskupovača mu je davala i priručnik kako će lijepo obavljati svoje kršćanske pobožnosti. To se sve vidi iz ovih djelova knjige: Molitve i Kolinca t. j. snak sv. Križa, Oče naš, Zdravo Marijo, Vjerovanje, Ispovijed, Bogoslovne kreposti i druge najglavnije molitve, uz kršćanski nauk. — 2) Vjerovanje: kratki tumač apostolskog vjerovanja. — 3) Deset Božjih zapovijedi sa kratkim tumačenjem. — 4) O svetim sakramentima. — 5) O postu. — 6) Obred sv. Mise. — 7) O Crkvi. — 8) O vjerskim udruženjima. — 9) Gospin Plač, Korizmene pjesme, Božićne pjesme, Ako tražiš čudesa,

Blagoslovi nas Bože mili, Divnoj dakle, zatim o općim crkvenim saborima, imena Papa i način služenja sv. mise. — Kršćanski svijet bit će zahvalan Dru Kosiru što mu je opet dao omiljelu Biskupovaču.

•

PERINIĆ prof. Luka, MUDRIJAN. HRVATSKA PRIČA. Zagreb, Jeronimsko književno Društvo. Str. 52. Stoji vez. din. 20. — Prof. Luka Perinić napisao je pod gornjim naslovom veoma lijepu priču za djecu, gdje je zgodno pogodio baš na ono što djeci treba. Ovo je jedanaesta knjižica u Zbirci knjiga za djecu, bez kojih ne bi imala biti nijedna kršćanska kuća. Naročito su ove knjižice zgodne za darivanje djece. To bi morali imati na pameti njihovi roditelji i prijatelji, te mjesto stvarčica bez vrijednosti, koje za čas propadaju, dati im ove knjižice koje će ih trajno veseliti.

•

POŽEŠKA KOLEGIJA. Spomenica o stogodišnjici: 1835—1935. Požega, Zadruga »Dobre Štampe«. Str. 320 sa 78 slika. Uredio Dr. Đuro Kuntarić. Stoji broš 60 din. vez. 80. — Požešku kolegiju zasnovao je god. 1835 zagrebački biskup Aleksandar Alagović. Biskup je htio da u ovom kraju i iz ovoga kraja dobije što više svećenika koji će niknuti iz naroda i, puni njegovog duha i vješti hrvatskom jeziku, raditi kao njegovi pastiri. Biskup je konačno svladao sve poteškoće i otvorio kolegiju baš u zoru ilirskoga preporoda, te je time Alagić pokazao puno razumijevanje za socijalne i narodne potrebe svoga vremena: uzgajao je sirotinju koja će raditi za sirotinju, i gajio je u njima ljubav k narodu, jer je tražio one koji će u narodnom jeziku svoj narod poučavati. Spravom se stoga kaže u uvodu: »Požeška je kolegija dala Crkvi veoma mnogo revnih i velikih svećenika. Hrvatskom je narodu odnjihala u svom krilu veoma mnogo kulturnih radnika. Požegi je sačuvala u najteže doba njenu staru gimnaziju. Tisuće siromašne djece u njoj je nalazilo kroz stotinu godina pravi raditeljski dom«. — Djelo je lijepo opremljeno i daje svestrani uvid u vas stogodišnji rad. (Naručuje se kod: Kuća Dobre štampe Požega, ček br. 39583).

•

HRVATSKI NARODNI KALENDAR »NAPREDAK« za godinu 1936 zavrijedio je posebnu pažnju, jer on igra veliku ulogu u kulturnom životu hrv. naroda. Ima već 26 godina da on sa svojim kulturno-rodoljubnim sadržajem prodire u naš narod. Preko 120 Napretkovih podružnica i povjereništva širi ovaj sadržajem i opremom prvorazredni kalendar i s njim kulturu. Naš narod rado, vrlo rado čita kalendare, a ovaj osobito, jer je to izrazito njegov hrv. kalendar. — Osim kalendarijskog dijela i potrebnih pouka nalazi se u njemu dvadesetak aktuelnih i temeljito obrađenih historijskih i književnih članaka; folkloristike, pjesama i pripovijesti. U III dijelu donosi izvještaj o radu hrv. kult. društva »Napredak«. Ima 26 slika na finom papiru i mnogo uspjelih crteža po motivima hrv. katoličkog seljačkog veza iz zapadne Bosne od akad. slikara Ive Šeremeta. —

•

MARKOVIĆ Dr Sima, PRINCIPI KAUZALITETA I MODERNA FIZIKA. Beograd, Geca Kohn. 1935. — Već sami naslov knjige dra Markovića uključuje jednu krivu pretpostavku. Princip kauzeliteta je metafizičke naravi. Metafizički razlozi utvrđuju njegovu apsolutnu ispravnost, a fizika u tom pravcu nema puno posla. Ona, kao takova, ne ulazi u metafiziku. Slabo postavljeni naslov nagoviješta da će i u sadržaju biti krivih tvrdnja. I ima ih mnogo! Prije svega knjiga je zasnovana na pretpostavkama dijalektičkog materijalizma, koje nijesu ništa nego pretpostavke bez ikakva oslona. Baš stoga dijalektički materijalizam ne može dati odgovor o krizi kauzaliteta (predgovor), koja uostalom i ne postoji, već kod onih, kojima smeta metafizika. — Osim materilističkoga i idealističkoga (2) ima li kauzalitet koga uči kršćanska, vječna metafizika? — Marković, bez ikakvoga razloga, ne može čuti za misticizam i sve svodi na materijalizam (3, 4, 142, 146, 148). — Knjiga ima sve nedostatke, koje ima i dijalektički materijalizam.

*

DER GROSSE HERDER. Nachschlagerwerk für Wissen u. Leben: VII. Band: Konservativ bis Maschinist. Mit Bildern im Text, 30 Rahmenartikeln und 13 Bildertafeln. (VI S., 1696 Sp. Text u. 130 Sp. Beilagen; zusammen 1558 Bilder Freiburg in Br. 1934. In Halbleder 34.50 M; — Sedmi svezak ovoga velikog leksikona daje nam potpuni i stvarni pregled svih pitanja koja u nj spadaju. U članku n. pr. o smislu života (Lebensgestaltung, Sinn des Lebens) radi se o svim odnošajima koje imamo prema Bogu i bližnjemu, pa prema zemlji. U člancima se uopće prelazi preko onoga što nema veze sa životom, a unešeno je sve što unapređuje život i kulturu. Mnogi članci, jer su se znanosti razvile, obrađeni su sasvim drukčije negoli je to bilo prije u drugim leksikonima. Tako je poimence u člancima o umjetnosti i literaturi. Liturgijski pokret u novije vrijeme naglo se razvija. To traži mnoge jasne pojmove, a traži da se ispravi i koji krivi pojam koji se je uvukao. Der Grosse Herder posvetio je svu pažnju ovom pokretu. Mnogo je članaka koji će zanimati crkvenog povjesničara i dogmatičara. U ovom su svesku i dva članka: o Luteru i Leonu XIII, o njihovom životu i radu, obrađena hladno i temeljito, a to će zanimati svakoga intelektualca. Temeljito je obrađen i članak o savremenoj Katoličkoj Akciji pod imenom: Laienapostolat. Ovaj svezak nije nikakav riječnik, već prava riznica najrazličitijih temeljito proučenih i prikazanih članaka.

*

DER GROSSE HERDER: Bd. VIII: Maschona bis Osma. Nachschlagewerk für Wissen und Leben. (VI. S., 1696 Sp. Text n. 145 Sp. Beilagen; zusammen 1651 Bilder Freiburg i. Br. 1934. In Halbleder 34.50 M. — Pogledajmo samo neke između članaka u ovom VIII svesku. Tako nam na pr. odmah pada u oči članak o danas tako aktuelnom nacionalnom socijalizmu. Pošto se nacionalni socijalizam naglo razvija nije čudo da u članku ima tačaka koje bi se sada dale popuniti, no osobito se zapaža to da je članak pisan prije važnih događaja koji su se odigrali u ljetu 1934, a koji su tako važni za razvoj i ideologiju nacionalnoga

socijalizma. Članci su uopće dobro obrađeni, tako n. pr. o Misi, Srednji vijek (Mittelalter), Devetnaesti vijek (Neunzehntes Jahr.) i drugi Izneseno je sve što znanost danas o dotičnim predmetima kaže. Posebnu pažnju privući će slike iz ovoga sveska, koje su veoma brojne i dotjerane prema najsavremenitijoj tehnici. Tako n. pr. slike o meksikanskim iskopinama, koje se baš danas otkrivaju, zorno nam predočuju ovu tako staru kulturu u svim detaljima. Izdavač mora biti ponosan sa ovako uspjelog djela.

*

DER GROSSE HERDER. Nachschlagewerk für Wissen und Leben. IX. Band: Osman bis Reuchlin. Freiburg i. Br. 1934, Herder. — Deveti svezak Der Groser Herder seže od Osman do Reuchlin. Mnogo je predmeta koji tu dolaze, a obrađeni su prema najnovijim rezultatima znanosti i prema najnovijem stanju stvari. Među takove spadaju osobito članak o Austriji, gdj je razvijena njena povijest i današnje stanje Pedagogija sa svim diobama, povjesnim i današnjim nazorima. Palestina kakva je bila u povijesti i kakva je danas: klima, bilje, životinje, pučanstvo privreda, uprava, saobračaj, štampa, iskopine i t. d. Panteizam: njegova bit, uzroci i ocjena. Naročito je u ocjeni pisac iznio dosta jakih razloga s kojih ga zabacuje svaka zdrava filozofija. Ustanova papinstva i katolička nauka o izvoru i opsegu papinske vlasti stručno je prikazana. Tu je i popis Papa od početka do danas. Dobro su obrađeni i članci: Paris, Persijska umjetnost i literatura, Osobnost, Pesimizam, Poljska, Prusija. A ima članaka koji nam daju znati dosta jasno da je ovaj leksikon pisan za vrijeme nacionalnoga solidarizma n. pr. »Preussentum«. Važni su članci o protestantizmu u prošlosti i sadašnjosti, o radiju, pravu i t. d. — I ovaj deveti svezak svjedoči o trudu koga je izdavač uložio, ali govori i o velikom uspjehu koga će bez sumnje postići u kulturnom svijetu.

*

DER GROSSE HERDER. Nachschlagewerk für Wissen und Leben. IX Band: Reue bis Sipo. Freiburg i. Br. Herdes 1935. 34,50 RM. — I u ovom je svesku mnoštvo dobro obrađenih članaka svih znanosti. Izaberimo samo neke: Članak o romantici je razvijen u njenom odnosu prema religiji, filozofiji, kritici, znanosti, sociologiji, pjesništvu, glazbi i kiparstvu, te romantika u sadašnjosti. Povijest staroga Rima u svim granama: umjetnost, literatura, novac, mitologija, pravo; posebice dobro je prikazana rimska povijest. Tu su i vrsni članci: Röntgenove zrake, uloga elektricitete u službi radija, ustroji radijskih stanica i način razašiljanja. Njemačke su stanice posebice uzete u obzir: njihov broj, snaga, broj slušatelja. Ruska umjetnost, znanost, povijest Sakramenti i t. d. Iz naših strana zapelo nam je naročito ono što se kaže pod imenom Srbija, te nas je začudilo da je pisac veoma slabo upućen u statistiku Srbije, kad je govor o žiteljstvu. U ovom slučaju statistika nije ispravna. Nije naznačeno da je umro i kada je umro Dinko Šimunović. — Opaža se na svakom svesku da je upotrebljena savremena tehnika. Slike su veoma brojne i dotjerane, naročito one u bojama. — Der Grosse Herder naj-

bolji je leksikon u Njemačkoj i to je na čast katoličkoj njemačkoj književnosti i izdavaču.

*

PFLIEGER Michael, Der Religionsunterricht: I. Die Teleologie der Religiösen Bildung. Tyrolia-Verlag Innsbruck-W. 1935. S. 298 Vez. S. 12.— RM. 6,80; Kart. S. 6,90 RM. 5,30.— Religionsunterricht: II. Die Psychologie der religiösen Bildung Der Religionsunterricht: III. Dei Methodik der Re- Tyrolia Verlag, Innsbruck 1935. S. 12 RM. 6,80 Kart. S. 6,90 RM 5,30. — ligiösen Bildung. Tyrolia Verlag, Innsbruck 1935. Str. 343. Cij. S. 12 RM. 6,80; Kart. S. 6,90.— RM. 5,30.—

I. Ovim djelom Prof. Pflieger je uspio da nam dade pedagoško djelo za proučavanje vjeronauka, kakvo se nije pojavilo kroz zadnjih 30 godina. U prvom svesku govori o samoj svrsi poučavanja vjeronauka, te ovu svrhu ispituje pod najrazličitijim vidicima naobrazbe i religioznoga ćudorednoga uzgoja. Pflieger se mnogo naslanja na glasovitoga pedagoga Otona Wilmanna, koji je mnogo uticao na obnovu vjeronaučne obuke. Stoga je Pflieger, kao uvod u cjelokupno djelo, ispitao u kojem je stanju bila vjeronaučna obuka početkom današnjega vijeka i kako je na nju djelovao Willmann. Pisac je pokupio i preradio svu pedagošku literaturu koja se je o ovom pitanju pojavila kroz zadnjih 50 godina, pa su stoga njegovi vidici sigurni i široki. Zahvatio je vjeronaučnu obuku od osnovne sve do visokih škola i dao upute, kako će se intelektualac i prosti čovjek i dalje koristiti vjeronaukom. Ko ima ovo djelo neće lako posezati za drugima, i znati će da ima djelo trajne vrijednosti

U drugom svesku obrađena je psihologija religioznog poučavanja, ali psihologija, koja je potrebna ne samo kateheti nego svakom nastavniku, koji ima vjersko osvjedočenje. Pflieger je ispitao sve moderne psihološke struje, te svojim snažnim duhom zacrtao zdravu kršćansku psihologiju, koja je uvijek trajna, dok druge dolaze i propadaju. Gradivo je razdijeljeno na pet dijelova: Današnja psihologija i vjeronaučna obuka; Psihologija religije; Duševni razvoj i religiozna naobrazba; Religiozna sklonost djeteta; Odgojitelj. Ukazujući na neophodnu važnost psihologije za vjeroučitelja, Pflieger je upozorio kako će se najprije doći do uspjeha kod učenika: treba upoznati njegovo duševno stanje, njegove nadarenosti i sklonosti i prema njemu kao individuu raditi. To je kadikada malo teže, ali uvijek vodi sigurnom uspjehu: učenik ne uči samo napamet, nego što ide dalje u pouci, tim više raste u ljubavi Božjoj, a to je svrha vjeronaučne nastave.

Prva dva dijela Pfliegerovoga djela rade o teoriji religijske nastave a ovaj treći namijenjen je praktičnoj primjeni velikih pedagoških i psiholoških načela. U devet poglavlja raspravlja o svim čimbenicima, koji pridonose uspješnom poučavanju i nauci vjere, kao i uopće u religioznoj naobrazbi. Sadržaj religijske pouke, Religijska nastava u okviru današnje škole, Jasnoća religijskih pojmova o obuci, Zorno predočivanje pojmova, Shvaćanje pojmova, Analiza i sinteza, Postepeno napredovanje i poučavanje, Što je to religiozna radna škola. Zabacivanjem svih nezdravih

pojava u metodi obučavanja naznačuje pravo mjesto religijske obuke među drugim školskim predmetima, kao i na pravi stav koga nastavnik mora zauzeti kod učenika, da kod njega postigne sigurni i trajni uspjeh: usaditi u dušu učenika živu nauku koja će upravljati svim njegovim životom ne samo u školi nego i u kasnijim godinama.

Imati Pfliegerovo djelo u tri sveska znači imati najbolje pomagalo u svim pitanjima koja moraju zanimati nastavnika iz vjeronauka kao i svakog drugoga nastavnika. To je cijela biblioteka. Radi zbilja velikih odlika ovoga djela nijedan nastavnik kateheta od osnovne do visokih škola ne bi smio biti bez njega, ako hoće da bude baš savremen.

*

P. S. LAMPING: Franjevac Lamping došao je na sasvim originalnu misao. On se naime obratio na glasovite živuće konvertite, da mu opišu svoje obraćenje. Bilo im je teško o tome pisati i misliti, jer su to najteži časovi njihova života. Ali ipak iz zahvalnosti k Bogu i iz ljubavi k spasenju duša drugih ljudi odgovorili su 42. Ti njihovi odgovori jesu zapravo skice njihovih biografija. Makar da su vrlo zanimljive, pisac nije mogao da ih donese cjelovite, jer bi knjiga izišla prevelika. On je odabrao najsnažnija mjesta iz njih i tako sastavio originalnu i neobično zanimljivu antologiju. Ta nam antologija daje uvid ne samo u dušu tih ljudi, nego i u duhovne borbe gotovo čitavoga svijeta. Pisac je odabirao pretstavnike svih kontinenata, rasa, naroda i vjera. To su ljudi od imena i velikog položaja, pjesnika, bankira, profesora, oficira i športaša. Osobito je značajna izjava francuskog pjesnika Paul Claudela, koji je bio otpao od katolicizma pa se opet obratio. On veli: »Mladići, koji s tolikom lakoćom ostavljaju vjeru, ne znadu, kako ju je teško natrag zadobiti. Čuvstvo, koje mi je najviše smetalo, da priznam svoje vjersko uvjerenje, bilo je ljudski obzir«.

Ova Antologija razbit će mnoge predrasude o katolicizmu i pomoći dušama, da Boga nađu, ako ga iskreno traže. Ona će također potaknuti i katolike, da se mole i da revnuju za obraćenje svoje braće.

Dr. Knezović

*

VONIER Abt Ansgar, O. S. B., Christianus. Das Bild vom katholischen Menschen. Aus dem Englischen übertragen durch Albert Schmitt, Abt von Grüssau Freiburg in Br. Herder 1935 (XIV—190), RM. 2.20; in Leinen RM. 3.40. — Što je Vonier pisao u »Klassischer Katholizismus« o nadmoći, nadvremenosti, o vječnosti katoličke Crkve nad svim drugim religijama, te što je naglasivao o teocentričnoj nauci katoličke nauke i o sigurnosti kojom je ona zajamčena, to on sada prenosi na nutarnji individualni život svakoga pojedinca, i uči ga kako će u sebi proživjeti bogatstvo koje nam daje vjera. Uči kršćanina kako mu katolička nauka ne smije ostati prosta teorija već kako će ga sasvim oživljavati. Djelo spada u ozbiljnu i snažnu asketičnu literaturu.

*

VONIER Ansgar, O. S. B., Die Persönlichkeit Christi. Aus dem Englischen übertragen von Winfred Ellerhorst. Freiburg in Br.

1935, Herder (VIII—208) RM. 2,60 — vez. 3.80 — »Ličnost Kristova«, kako Vonier zove ovo djelo, nije pisano ni sa egzegetskom ni apologetskom ni asketičnom svrhom, nego čisto teološkom, kako kaže pisac, i kako se vidi iz samoga djela. Literatura o Utjelovljenoj Riječi nikako nije tako bogata kao o drugim djelovima teologije, a to ne može biti bez naše štete. Vonier je izabrao najvažnije tačke iz »Summa Theologica« sv. Tome te ih u slobodnoj preradbi dao u ovom radu. Pisao je živim, pristupačnim jezikom, laganim stilom. Pitanja, u sistematskim djelima ponešto oteška, ovdje su i onom koji nije teolog lako razumljiva. Iz njih otsijeva sva ljepota katoličke nauke o Utjelovljenoj Riječi.

*

MARITAIN J., La philosophie de la nature. Essai critique sur ses frontieres et son objet. Paris, Téqui, 1935. Fr. 17. — U današnjim sveučilišnim programima često se namjerimo i na predavanja iz prirodoznanstvene filozofije, čega nije bilo pred neko vrijeme. U šest poglavlja pisac prikazuje držanje stare i nove filozofije prema prirodi: Filozofija grčka i sredovječna; Galilejev i Kartezijev preokret; Pozitivističko shvatanje prirodnih znanosti; Moderna reakcija proti pozitivizma; Potreba filozofije prirode; Šta je filozofija prirode. I u ovom radu Maritain pokazao je veliku filozofsku naobrazbu i smisao za jake sinteze. — Ljubitelj filozofije i prirode mnogo će se okoristiti ovim djelom.

*

PEILLAUBE E., Caractère et Personalité. Publié par Ch. Eyselé. Paris, Téqui 1935 (222), Fr. 23.— Mnoga od modernih djela iz psihologije ne postizavaju svoju svrhu, valjda najviše stoga što je predmet težak i jer traži duboku filozofsku naobrazbu. Događa se da ostavljaju pitanja neriješena ili ih još više zamrse. Još se učenici u njima najteže snalaze. Uvjereni smo da će ovo djelo imati drugi učinak. Opširni materijal auktor povezuje u snažne sinteze. U dva glavna otsjeka: karakter i osobnost, ušla su sva pitanja iz moderne psihologije, izneseni su i ocjenjeni nazori savremenih psihologa. Pedagozi i psiholozi imaju u njoj veoma zgodno savremeno pomagalo.

*

LAIOIE L., Bonté Généreuse: Mère Marie de la Nativité Desmons. Paris, P. Téqui, 1935. Str. 350. Fr. 20. — Ovo je novi životopis u nepreglednom nizu životopisa Božjih ugodnika u Fancuskoj, a radi o životu časne sestre Marije de la Nativité u samostanu Notre Dame de Charité du Refuge u samostanu sv. Cira u Rennesu. Ova redovnica u svome životu sintetizirala je suštinu evanđelja o kršćanskoj ljubavi prema bližnjemu. Za to se je uzgojila na dva mjesta: u roditeljskoj skroz kršćanskoj kući, te u Redu, koji posebnim načinom goji pobožnost Presvetom Srcu Isusa i Marije, čija je glavna odlika: ljubav. Nepokolebivim pouzdanjem u Božju providnost učinila je velikih djela za drugoga. Ovo je život duše koja nas svojom anđeoskom dušom potiče da je nasljedujemo.

*

LORTAL R.; Morale sociale générale, Paris, Téqui 1935. Str. 203. F. 13. — Danas je kriza u svijetu najviše zato jer je nestalo moralnih zakona u društvu pa je slobodno mogao nastupiti individualizam, liberalizam sa kapitalizmom. Zato je u društvenom životu potreban moral, i to ne kojekakvi, nego kršćanski. To mi vidimo baš danas, a to dokazuje i ovo sistematsko djelo koje ima ovaj sadržaj: Uvod: pojam, dioba, izvori, povijest, metoda, važnost moralne socijalne teologije. — Predhodni pojmovi: Definicija društva uopće, postanak društva, cilj društva, prava i dužnosti društva, njegovi članovi, dioba društava i njihovih članova, pobijanje krivih struja. — Prvi dio moralne socijalne teologije: Socijalne kreposti: ljubav, razboritost, pravda, jednakost, religija, pobožnost, zahvalnost, osveta, socijalna istinoljubivost. Danas za ovog socijalnog previranja djelo će svakomu biti od velike koristi.

*

DESGRIPPES G., Etudes sur Pascal. De l' automatisme à la foi. (Collection »Cours et documents de Philosophie«) Paris Téqui, 1935 Str. 136 Fr. 14. — Mladi sveučilišni profesor Desgrippes posvetio je glavni dio svoga rada i proučavanja Pascala. Ovo sadašnje djelo je originalno, a spada na povijest filozofije, na psihologiju, metafiziku i povijest religije. Pisac je opazio da je slabo poznata metoda, i to u naoko neznatnim detaljima, kojom je Pascal nastojao obratiti nevjernike. Tu je vidimo u svoj snazi dokazivanja koje je onako prirođeno Pascalu. — Razvijena je i Pascalova teodiceja, kao i poredba njegove i Descartove nauke o psihološkom i psiho-fiziološkom automatizmu. Djelo je veoma potrebno za proučavanje Pascalovih filozofskih i teoloških ideja i njegove metode.

*

A. CORONATA P. Mathaeus, Institutiones Iuris Canonici ad usum utriusque cleri scolarum. — Vol. IV. De Delictis et Poenis. Marietti, Torino 1935. Str. 680 Cij. Lit. 30.— Ovim četvrtim sveskom P. Matheus a Coronata završio je tumač Kodeksa kanonskog prava. Izići će i peti svezak, u kom će biti stvarno i osobno kazalo svega djela. Pisac je postigao svrhu za koju je pisao: dati učenicima zgodan priručnik i svećenicima u praksi zgodno pomagalo u pravnim pitanjima. Kanone tumači redom kako stoje u Kodeksu bez velika razvlačenja, pregledno i velikom erudicijom, koju opažamo pri svakom kanonu. Iznosi razna mišljenja prihvatajući ono koje je solidnije, a iznosi i poteškoće te ih lako rješava. Za svaki kanon navodi i historijsku pozadinu, te tako mnogo pridonosi razumijevanju Zakonika.

*

CARBONE Caesar, Circulus philosophicus seu Obiectionum cumulata collectio juxta methodum scolasticam: Ontologia. Torino, Marietti, 1935 Str. 600 Lit. 18. — Već smo najavili prvi svezak ovoga filozofskoga djela. Sada je pred nama drugi svezak: Ontologija, obrađen istom metodom kao i prvi. Sva su pitanja postavljena u obliku objekcija, koja pisac rješava po skolastičkoj metodi. Pisac je namjeravao da kod učenika pobudi veći interes obrađujući pitanja

na ovaj način, koji će nešto više tražiti od učenika, jer traži veću pozornost. Usto, pošto se pitanja rješavaju distinkcijama, ove rasčlanjuju pitanja na sve djelove i tako su pristupačnija učeniku. Pisac je zbilja učinio originalno djelo, koje je, kako izgleda, naišlo na zasluženo priznanje.

*

FATTINGER Josef, Der Kathechet erzählt. Beispielsammlung für Schule, Kanzel u. Beichtstuhl. Vierte Auflage. Verlag: Katholische Pressvereinsdruckerei Ried im Innkreis, Ob. — Oest. 1935. — Stara je istina da primjeri vuku, dok riječi samo potiču na rad. Stoga, i jer je to u svom pedagoškom radu osjetio, Fattinger je napisao ovo djelo u kom je primjerima osvijetlio vas katolički katekizam t. j. sve katoličke istine. Mi imamo i drugih zbirka primjera. Ali ova nova ima tu odliku da su u njoj mnogi primjeri iz današnjega života te što je pisac uložio svu pomnju da izbaci sve što ne bi bilo zbilja historijsko. Na kraju svakoga primjera redovito je u jednoj izreci kratka moralna pouka, te će dobro poslužiti u školi, na propovijedaonici i u ispovjednici.

*

LA CONSTITUTÉ PONTIFICALE. — Conférences prononcées à la VI session de l'Institut Pie XI. Paris, Bonne Presse. Str. 284. Cij. Fr. 11.— Kolikogod se sv. Oci Pape lično razlikovali, jer i oni su ljudi, njihov rad od početka do danas u svim osnovnim linijama je isti. Ova knjiga, konferencije najuvaženijih francuskih katoličkih pisaca, ide za tim da nam pokaže svu saglasnost u radu glava Crkve Kristove kroz vjekove. Naročito se bave radom zadnjih četiriju Papa: njihov doktrinalni, apostolski, politički, socijalni, i internacionalni rad. Konferencije su održane na Institutu. »Pijo XI.« u Parizu.

*

BERUTTI P. C., O. P., Institutiones Iuris Canonici, vol. I. Normae Generales. Taurini, Marietti 1936, p. 183. pret. Lit. 12.

Profesor na sveučilištu u Freiburgu u Švicarskoj, O. Kristofor Berutti već 10 godina predaje kanonsko pravo. Da učenicima bude lakše slijediti njegova razlaganja, odlučio je, da predavanja izda, i to u obliku Instituta.

U ovom prvom svesku obradio je prvu knjigu Kodeksa: Normae Generales. Kasnije će doći na red druge knjige, izuzevši one traktate, o kojima se opširnije raspravlja u moralnom bogoslovlju.

Metoda s kojom se O. Berutti služi, više je nego metoda institucija. Ona se mnogo približuje metodi komentara. On potanko razglaba nauku sadržanu u svakom kanonu. Popraćuje je razlaganjima drugih kanonista, ali tako da kaže i svoje mišljenje. Nauka koju izlaže, solidna je i može se, gotovo uvijek, bez bojazni slijediti. Ne daje se u kojekakva apstraktna pitanja; ostaje redovito na praktičnim potrebama.

Sve što je rečeno u ovom svesku, sve je kazano dosta jezgrovito, ali shvatljivo. Može se slobodno reći, da je ovo jedan od najboljih priručnika za prvu knjigu Kodeksa, koji su dosada izašli.

Dr. O. Zdravko Gospić

Cikojević fra Ante, Cetinska Ruža. Tiskara Kačić, Šibenik 1935, din. 10.— Među najuspjelije epske pjesmotvore koji su se kod nas pojavili u novije vrijeme spada epos »Cetinska Ruža« fra Ante Cikojevića. Mi imamo u prozi lijepo napisanu povijest Gospe Sinjske od pk. dra fra Ivana Markovića, prerađenu i ponovno izdanu od dra fra Stanka Petrova. Ali velika povijest kao što je povijest Gospe Sinjske zvala je nekoga da je i u epos pretoči, jer je svojim sadržajem i bogatom prošlosti pružala za to najbolju podlogu. Pjesnički duh i osjećaj fra Ante Cikojevića koji se je mnogo puta pokazao, napose na stranicama Serafinskoga Perivoja, poduzeo je ovaj teški, ali zahvalni posao. Sve borbe katolika za slobodu vjere i domovine proti silenomu Turčinu obuhvatio je pjesnik i spleo u jednu cjelinu oko junačkoga Joskana Divkovića, a vas rad i Joskana i puka i fratara usredotočen je oko spasavanja čudotvorne Gospine slike i oko njenoga prenosa u Sinj da ne pane u ruke Turčinu.

Epos ima 22 pjevanja. Pjesnik je znao da opjeva brojne događaje i da se ne udalji od glavnoga junaka i središta, od Gospine slike. Iz pjesmotvora izbija da se je pjesnik uživio u narodnu dušu i u narodnu pjesmu. Dok čitamo epos čini nam se kao da čitamo najljepšu od naših narodnih pjesama. Tako mu lako teku i stihovi i slike i misao. Na nekim mjestima misli su tako lijepo i uspjelo izražene da im nećemo naći sličnih ni u najuspjelijim narodnim umotvorima.

Pjesnik nije mogao dati ljepšega dara našemu hrvatskomu narodu prigodom proslave 200 godišnjice Provincije Presvetoga Otkupitelja i 80 godišnjice gimnazije u Sinju, jer je povijest franjevaca ove Provincije i povijest našega naroda u ovim krajevima gotovo jedno te isto. Jedna se ne može ni zamisliti bez druge.

Fra Ante Cikojević progovorio je iz narodne duše, zato ga je narod razumio i rado dočekao njegovu »Cetinsku Ružu«.

*

GERSTER P. T., O. M. Cap., Ius Religiosorum in compendium redactum pro iuvenibus religiosis. Taurini, Marietti 1935, p. 324, pret. Lit. 15.

Kako sam naslov kaže, ovaj priručnik redovničkog prava, što ga je priredio O. Toma Gerster a Zeil, kapucin, jest praktična knjiga udešena za učeću redovničku mladež. To su zapravo njegova predavanja koja je držao svojim učenicima i sad ih objelodanjuje, da budu korisna njima i drugima koji bi se htjeli s ovim priručnikom poslužiti.

O. Gerster u uvodu spominje razne pisce, koji su pisali o redovničkom pravu nakon Kodeksa, posebno O. Matiju a Coronata, O. Fanfani-ja, O. Schäfera, Micheletti-ja, Biederlacka-Führicha, Schönsteinera i druge. S njim se je služio, premda rijetko kad možeš opaziti, čije je koje mišljenje. On drži pozitivne metode, da izloži nauku; a ne upušta se u spekulacije, koje početnicima malo koriste.

Ovaj priručnik dobro će doći ne samo početnicima, nego i onima koji se već više godina nalaze u redovničkom životu; posebno pak starešinama i uzgojiteljima redovničkog pomlatka.

Dr. O. Zdravko Gospić

*

1.Heinisch Dr. Paul, Das Buch Leviticus übersetzt und erklärt. Bonn 1935. (Die hl. Schrift des Alten Test. hgrs. von Dr. F. Feldmann und Dr. H. Herkenne). Peter Hanstein Verlagsbuchhandlung. R. M. 4,50—

2. Eisler Robert, Die slavische Uebersetzung der Ἅλωσις τῆς Ἱερουσαλημ Prague. 69 str.

1. Dr. P. Heinisch, koji je već izdao u bonskom izdanju S. Z. komentare u knjigu Postanka i Izlaska, obradio je i knjigu »Leviticus«, koju moderni nazivaju »Svećenički kodeks«. U svojem predgovoru (str. V.) očito se izjasnuje, da je ovu knjigu tako protumačio, da u njoj zastupa »eine gemässigte Ergänzungshypothese«. Kad smo napomenuli »umjerenu hipotezu nadopunjivanja«, da ne bi tko shvatio tu riječ u lošem smislu, treba da se izjasnimo, što auktor pojmi pod tom teorijom i da li se njegova hipoteza razlikuje od stare racionalistične »nadopunjivanja« Budući da se je biblijska komisija izjasnila 27. VI 1906., da je Moše auktor pentateuha »quoad substantiam«, a kongregacija osudila Touzard-a, koji je htio pokatoličiti teoriju četiri izvora (Dict. Apol. T. III, 695—860), Dr. Heinisch prvi je od kat. naučnih eksegeta, koji je udario, da znanstveno obradi i protumači »Leviticus« u smjeru danih norma biblijske komisije, koja »salva substantialiter Mosaica authentia et integritate« dozvoljava, da se je u pentateuh uvuklo tokom vijekova: nadodataka, glosa, riječi i čitanja prepisivača. Na osnovi tih norma dr. Heinisch zastupa »umjerenu hipotezu nadopunjivanja« u »Leviticus-u«, priznavajući time substancijalnost djela Moše-ova, koji je malo po malo od sv. pisaca nadopunjivao, dok je došao do današnje redakcije za Esre. Heinisch-ova teorija nadopunjivanja bitno se razlikuje od racionalistične nadopunivanja, jer potonja niječe substancijalnost djela Moše-ova. Heinisch je udario pravim putem, da riješava ovo pitanje, ali pitanje je, da li je pogodio, što pripada Mošeu u »Leviticus-u«, a što drugima? To je za nas gordijski čvor, koga će se moći teško znanstveno da riješi. Mi stoga njegovoj podjeli u »Leviticus-u« na mosaično i nemozaično dobro (str. 2—11) dajemo vrlo malu znanstvenu vrijednost.

Upogled prijevoda i komentara oni su izrađeni po zanatu naučno, tehnički dotjerani, prikladni, savremeni i lijepo protumačeni (str. 19—128). Pisac iskorišćuje modernu bibliografiju i rezultate istraživanja.

2. Slavenski prijevod »Josipa Evreja o Pleneniii Jerusalima« veoma je važan zbog nekih pitanja. Robert Eisler napisao je iz Pariza raspravu o tome i otiskao posebno iz časopisa »Byzantinoslavica« II/2 (1930) u Pragu. U prvom dijelu (str. 1—18) proučava bibliografiju pitanja, u drugom (str. 18—44) kodekse, u trećem historiju slavenskog prijevoda Josipa Flavija (str. 44—54); u četvrtom sravnjiva staro-ruske važne tekste, koji su se sačuvali u grčkomu »Polemos«, a nedostaju u »Halosis«. Na

kraju donosi Josipov izvještaj o Isusu (str. 66—68) s kritičkim aparatom teksta, koji je jako interpoliran od kršćanske ruke.

Eisler je izradio ovu raspravu logično, naučno i objektivno. Pokazuje jaku spremu i nadarenost u tekstualnoj kritici.

Dr. fr. Juraj Božitković

*

1. Monumenta historiam et geographiam Terrae Sanctae illustrantia quas recensuit et notis illustravit D. Dr. Fridericus Stummer. (Florilegium Patristicum. Ed. B. Geyer et J. Zelliger). Bonnae Sumptibus Petri Hanstein MCMXXXV. Fasc. XLI. Series I. VIII+95. Kart. RM. 4.—

2. Durandi De S. Porciano O. P. Quaestio de natura cognitionis (II. Sent. [A] D. 3. Q. 5) et Disputatio cum anonymo quodam necnon Determinatio Hervei Natalis O. P. (Quol. III. Q. 8) ad fidem manuscriptorum edidit D. Dr. Josephus Koch. Altera editio emendatior. (Opuscula et textus. Series scholastica edita curantibus M. Grabmann et Fr. Pelster). Edidit Aschendorff Monasterii 1935. Fasc. VI. 78 str. RM. 1.20.

1. Dr. Stummer prof. sabrao je i kritički obradio u ovoj svesci sv. Jeronima poslanicu 46, 108, 129, komentar u Ezek. 47, 15—20, te ulomke iz poslanica 58 i 147., u kojima sv. Jeronim donosi svoje najbolje spomenike, koji se odnose na historiju i geografiju sv. Zemlje. Oni koji nemaju njegovih djela ili osjećaju poteškoću u sravnjivanju njegovih spisa obzirom na historiju i geografiju sv. Zemlje, u ovom sveščiću naći će sve sabrano, kritički obrađeno, tehnički krasno izvedeno i bogatim bilješkama ukrašeno iz arheologijskih nalaza i otkrića.

2. Dr. J. Koch otrag šest godina objelodanio je Durandov tekst o spoznanoj teoriji iz Petra de Palude II. Sent. d. III., sad pak štampao je njegov vlastiti tekst iz kodeksa 91 magdeburške biblioteke, koga je otkrio 1933. Durand je pisao svoje komentare u II. Sent. c. 1307. Budući da ovaj rukopis ima dosta griješaka, ne smije se ni zabaciti tekst Petra de Palude. Dr. Koch je priložio Durandovu izdanju teksta još drugi nekog anonimna i Herveja Natalisa, koji su pobijali njegov nominalizam. Izdanje ovog teksta bogat je prinos za historiju nominalizma.

Dr. fr. Juraj Božitković

CHRONIQUE RELIGIEUSE EN YOUGOSLAVIE

1. Les médecins contre la légalisation de l' avortement. — Contre la résolution antinationale, antisociale et antireligieuse de certains médicins marxistes faite en octobre dernier M. le docteur S. Hristić, médecin lui même, a dit ces mots: »Je ne puis pas comprendre que les médecins aient dit ce que je viens d' entendre. Nous ne somes pas médecins pour faire des crimes, car l' avortement est un crime. Nous devons aider la nature et tendre vers la population. Nos aïeuls ont été sous la domination turque pendant 500 ans et ne tuaient pas les enfants. Ce que vous dites est un crime, qui doit être puni par la lois pour la protection de l' état.«

2. Le commentaire du Code de droit canon. — Le Très R. P. A. Crnica, professeur du droit canon à Makarska prépare le commentaire du Code de droit canon. Cette oeuvre en plusieurs volumes comprendra le texte original et la traduction des canons, l' explication théorico pratique des canons moins claires, avec les exemples de la vie pratique, et avec les formulaires où cela est nécessaire. Les réponses de la Commisions pour l' interpretation du Code et de toutes les autres Congrégations y seront comprises.

3. Le 1050 anniversaire de la mort de St. Methode. — Cette année tout notre pays spécialement Zagreb a célébré le 1050 anniversaire de la mort de st. Methode, apôtre des Slaves. Les fêtes principales ont été de 21—25 novembre. Le 21 novembre dans toutes les églises de Zagreb les sermons solennels étaient tenus sur la vie et l' oeuvres de l' apôtre. La messe pontificale a été célébrée par Mgr Niaradi dans le rite oriental dans la cathédrale de Zagreb le 24 novembre. Les archevêques Dr. Bauer et Dr. Stepinac étaient présents in pontificalibus. Une foule immense a assisté à toutes les cerémonies religieuses.

4. La conférence de l' épiscopat yougoslave. —Les évêque de la Yougoslavie ont eu leur réunion à Zagreb, qui a commencé le 10 décembre. Ont été présents Msgr Bauer, Dr Stepinac, Dr Šarić, Rodić Garić, Bonefačić, Srebrnić, Carević, Niaradi, Tomažić, Burić. Ils ont traité les questions qui touchent l' Eglise.

5. La célébration du jour du Pape. — Toutes nos associations ont décidé de célébrer le jour du Pape au mois de février 1936 solennellement. En même temps sera célébré aussi le 80 anniversaire de naissance de l' archêveque de Zagreb Mgr Dr. Bauer.

6. Le Très R. P. Dr. Charles Eterović ancien rédacteur de la »Nova Revija« est mort à Makarska le 4 décembre dernier. Notre Revue dans sa puplication de janvier 1936 donnera en français et en croate un article sur sa vie et son oeuvre.

Našim cijenjenim pretplatnicima

Molimo naše cijenjene pretplatnike da se sjete da mi nemamo druge pomoći osim njihove REDOVITE pretplate. Stoga ih molimo da nam zaostatak svakako pošalju i da nastoje čim prije poslati i za god. 1936.

ФИЛИЈАЛА ПОШТАНСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ У САРАЈЕВУ
FILIJALA POŠTANSKE ŠTEDIONICE U SARAJEVU

Признаница — Priznanica

Попуњава уплатилац — Popunjava uplatilac

на износ од ..... Дин ..... п
na iznos od ..... Din ..... p

словима динара
slovima dinara

уплаћен данас на чек. рачун бр. **4191**
uplaćen danas na ček. račun br.

Име власника чек. рачуна:
Ime vlasnika ček. računa:

„Nova Revija"
Makarska

Уплатни бр. по дневнику .....
Uplatni br. po dnevniku .....

Потпис службеника — Potpis službenika

ФИЛИЈАЛА ПОШТАНСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ У САРАЈЕВУ
FILIJALA POŠTANSKE ŠTEDIONICE U SARAJEVU

Извештај — Izveštaj

власнику чек. рачуна — vlasniku ček. računa

Попуњава уплатилац — Popunjava uplatilac

Износ од ..... Дин ..... п
Iznos od ..... Din ..... p

уплатио је
uplatio je

Име уплатиоца
Ime uplatioca

у корист чек. рачуна бр. **4191**
u korist ček. računa br.

„Nova Revija"
Makarska

Дана .....
Dana .....

Обр. ш. бр. 106.

ФИЛИЈАЛА ПОШТ. ШТЕДИОНИЦЕ У САРАЈЕВУ
FILIJALA POŠTANSKE ŠTEDIONICE U SARAJEVU

Темељница — Temeljnica

за књижење — za knjiženje

Попуњава уплатилац — Popunjava uplatilac

Износ од ..... Дин ..... п
Iznos od ..... Din ..... p

уплатио је
uplatio je

на чек. рачун бр. **4191**
na ček. račun br.

Уплатни бр. по дневнику .....
Uplatni br. po dnevniku .....

Овај део остаје код Поштанске штедионице и на њему се не врше саопштења власнику чековног рачуна.

Простор за саопштења власнику рачуна

Место за поштанску марку

Овом чековном уплатницом може извршити уплату на благајницама Поштанске штедионице или њених филијала или на свима поштама у Краљевини Југославији свако лице до неограничене своте и без доказа истоветности.

Попуњавање уплатнице врши сам уплатилац и то или руком (само мастилом). или штампањем или писаћом машином. Признаницу потврђује благајница Поштанске штедионице или пошта и враћа је уплатиоцу. Датум на уплатници мора одговарати дану уплате.

Признаница је потпун доказ извршене уплате за рачун власника чековног рачуна кад је снабдевена уплатним бројем, потписом овлашћеног службеника поште или Поштанске штедионице и отиском жига.

Нејасно попуњене, поцепане, упрљане, исправљене или брисане чековне уплатнице, поште не смеју примати.

Knjižnica „Nove Revije"

Knj. 1. Crnica Dr. O. A., Kulturno značenje 1000-godišnjice hrvatskoga kraljevstva. Cijena Din. 3.—

Knj. 2. Eterović Dr. O. K., Slavni borac za hrvatsku misao Fra Filip Grobovac. Njegov život, rad i stradanje. Cijena Din. 20.—

Knj. 3. Petrov Dr. O. S., Moderni konvertiti. Cijena Din. 6,50

Knj. 4. Rogošić Dr. O. R., Sadanje stanje Srpske Crkve. Cijena Din. 10.—

Knj. 5. Guberina Dr. O. A., Katolicizam u kršćanskoj starini. Cijena Din. 4.—

Knj. 6. Orelovsky M., Zadaća hrv. Orlovstva. Cijena Din. 4.—

Knj. 7. Jelenić, Dr. O. J., Problem dolaska Franjevaca u Bosnu i osnutka bosanske vikarije. Cijena Din 6.—

Knj. 8. Brkaš Dr., Svećenik i žena. Cijena Din. 4.—

Knj. 9. Stipančić J., Dalmacija i Herceg-Bosna. — Dobiva se kod pisca: Sarajevo, Terezija ul. 62. I.

Knj. 10. Kržanić Dr. O. K., Učitelj kat. socijalne politike. Cijena Din. 4.—

Knj. 11. Butmi-Tomić, Krvave osnove ili Protokoli Sionskih Mudraca. Cijena Din. 10.—

Knj. 12. Šimrak Dr. J. Crkvena Unija. Dobiva se kod pisca: Zagreb Kaptol 27. Cijena Din 10.—

Knj. 13. Eterović Dr. O. K., Franjevačka Provincija Presv. Otkupitelja. Cijena Din. 10.—

Jubilej sv. Franje — Jubilarni Br. 1926. Din. 30.—

Pijo XI. i papinstvo — Jubilarni Br. N. R. 1929. Din. 60.—

Godišnjaci Nove Revije I—XI (1922—1932) svaki po Din. 60.— Svi skupa Din 500.—

Dobivaju se kod UPRAVE »NOVE REVIJE«, MAKARSKA.

Kod uprave »Nove Revije« može se dobiti: Bog, čovjek, religija od Dra Bože Vuco. Str. 227, Din. 20.—

Odgovorni urednik i predstavnik izdavača: O. *Špiro Živković* — Šibenik ul. Fra Andrije Kačića 97 — Izdaje: Konsorcij „Nove Revije", Makarska (O. A. Cikojević), Tiskara „Kačić" — Šibenik (O. B. Buljević)